

Därför får vi fler
obehöriga lärare
– uppdatering med
statistik från läsåret
2020/21

Johan Enfeldt

Därför får vi fler obehöriga lärare
– uppdatering med statistik från läsåret 2020/21
© Författaren och Arena Idé, Stockholm, december 2021
Författare: Johan Enfeldt
Research: Alexander Fenwick
Omslagsfoto: Bild av [Wokandapix](#) från [Pixabay](#)

Rapporten kan laddas ner från www.arenaide.se/rapporter

**Johan Enfeldt**

Johan Enfeldt är en tidigare liberal regionpolitiker med en 23-årig politisk karriär. I dag är han medlem i Socialdemokraterna och arbetar aktivt med frågor inom skola och välfärdens styrning, bland annat som ledarskribent på Dagens Arena. Johan Enfeldt är ersättare i Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i Enköpings kommun.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD TILL DEN UPPDATERADE VERSIONEN	5
INLEDNING: BRISTEN PÅ BEHÖRIGA LÄRARE	7
DEL 1. VAR DE OBEHÖRIGA LÄRARNAS FINNS OCH VARFÖR DE ÖKAR	8
OBEHÖRIGA LÄRARE ÖKAR MEST I GRUNDSKOLAN	10
OBEHÖRIGA LÄRARE ÄR VANLIGARE I SOCIALT UTSATTA OMRÅDEN	11
OBEHÖRIGA LÄRARE ÄR VANLIGARE I FRISTÅENDE SKOLOR	15
DEL 2. MARKNADSMEKANISMERNA BAKOM ÖKNINGEN AV OBEHÖRIGA LÄRARE	17
OBEHÖRIGA LÄRARE HAR LÄGRE LÖN	21
OBEHÖRIGA LÄRARE ÄR FLEXIBLA OCH KOMMER INTE IN I TURORDNINGEN	23
OBEHÖRIGA LÄRARE KAN SÄNKA KOSTNADER ÖVER SOMMAREN	24
STÖRRE MÖJLIGHETER ATT UTNYTTJA OBEHÖRIGA LÄRARE UTAN KOLLEKTIVAVTAL	21
OBEHÖRIGA LÄRARE ÄR SVAGARE SOM ARBETSTAGARPART GENTEMOT ARBETSGIVAREN	21
IES OCH ANDRA SKOLOR MED UNDERVISNING PÅ ENGELSKA HAR EN SÄRSTÄLLNING	23
DEL 3. GÅR DET ATT ÖKA ANDELEN BEHÖRIGA LÄRARE ELLER ÅTMINSTONE HANTERA BRISTEN?	24
STÖRRE KLASSER	25
FJÄRR- OCH DISTANSUNDERVISNING	25
UTBILDNINGSINSATSER	27
UTBILDA OBEHÖRIGA LÄRARE SÅ ATT DE NÅR BEHÖRIGHET	28
OMSKOLNING FRÅN ANDRA YRKEN	28
LOCKA TILLBAKA LÄRARE SOM SLUTAT	29
ÖKA MÖJLIGHETEN ATT ANSTÄLLA BEHÖRIGA LÄRARE I UTSATTA OMRÅDEN	30
STÖDMATERIAL FÖR OBEHÖRIGA LÄRARE	30
DEL 4. FEM FÖRSLAG FÖR ATT ÖKA ANDELEN BEHÖRIGA LÄRARE	31
1. STÄLL KRAV PÅ HUVUDMÄN MED FLERA SKOLOR SOM HAR EN OJÄMN FÖRDELNING AV BEHÖRIGA LÄRARE	35
2. ANDELEN OBEHÖRIGA MÅSTE FÅ EKONOMISKA KONSEKVENSER	32
3. STOPPA MÖJLIGHETER TILL FJÄRR- OCH DISTANSUNDERVISNING SOM ERSÄTTNING FÖR BEHÖRIGA LÄRARE	33
4. STÄRK DE OBEHÖRIGA LÄRARNAS STÄLLNING GENTEMOT ARBETSGIVAREN	34
5. STATLIGT PROGRAM FÖR ATT LOCKA TILLBAKA BEHÖRIGA LÄRARE	34
DEL 5. HUR KAN VI UNDVIKA ATT OBEHÖRIG PERSONAL BLIR LÖNSAM OCKSÅ INOM ANDRA VÄLFÄRDSOMRÅDEN?	35
BILAGA: ANDEL BEHÖRIGA LÄRARE I SVERIGES 290 KOMMUNER	37
REFERENSLISTA	50

FÖRORD TILL DEN UPPDATERADE VERSIONEN

I början av april 2021 publicerade tankesmedjan Arena Idé min rapport “Därför får vi fler obehöriga lärare”. Rapporten byggde på statistik från Skolverket för läsåret 2019/20 som då var den senast tillgängliga statistiken. När rapporten nu uppdateras med statistik från samma källa för läsåret 2020/21 är det tydligt att trenden med en ökande andel obehöriga lärare fortsätter. Andelen obehöriga lärare har visserligen minskat något i de kommunala skolorna, men andelen obehöriga lärare fortsätter att öka i friskolorna (skolor med enskild huvudman, som den formella termen lyder).

I dag är bara 82,0 procent av lärarna som undervisar i grundskolan behöriga. I de kommunala skolorna är andelen behöriga lärare 84,5 procent. I friskolorna är andelen behöriga lärare betydligt lägre, och ligger nu på endast 69,7 procent.

Den här rapporten ger några förklaringar till att obehöriga lärare blir allt vanligare, särskilt i friskolor och i skolor i utsatta områden. Rapporten avslutas med ett antal konkreta förslag för att vända trenden.

I en bilaga finns statistik över andelen behöriga lärare i samtliga 21 regioner och 290 kommuner uppdelad på kommunala och fristående skolhuvudmän.

Jag vill rikta ett stort tack till Alexander Fenwick som uppdaterat statistiken i rapporten med årets siffror och utöver det bidragit till förtydliganden och förbättringar.

Johan Enfeldt i december 2021

INLEDNING: BRISTEN PÅ BEHÖRIGA LÄRARE

Det råder bred politisk enighet om att bristen på behöriga lärare kommer att vara ett av den svenska skolans största problem under överskådlig tid. I denna rapport redovisas statistik över andelen behöriga lärare i samtliga Sveriges 290 kommuner. Rapporten innehåller också en analys av orsakerna till den ökande lärarbristen och förslag på vad som kan göras åt den.

För tio år sedan var cirka 87 procent av lärarna i den svenska grundskolan behöriga, i dag är siffran, enligt Skolverkets statistik för läsåret 2020/21, nere på 82 procent (Skolverket 2021a). Om vi räknar behörighet i de ämnen de undervisar i är siffran ännu lägre, bara 70 procent. Trots att det råder enighet om att något måste göras för att minska den tilltagande lärarbristen, har vi i dag ett system som närmast ger incitament att öka den.

Det finns flera olika sätt att se på lärarbristen. Det vanliga är att räkna andelen obehöriga lärare i skolan. Ett annat sätt är att peka på hur många elever i grundskolan som i dag undervisas av någon som saknar behörighet i sitt ämne. Med drygt en miljon elever i grundskolan där endast 70 procent av lärarna har behörighet i minst ett av sina ämnen handlar det om svindlande 300 000 elever. Det borde finnas ett stort politiskt tryck på att lösa detta, inte bara från föräldrar utan också från arbetsgivare och näringsliv. Ändå ökar bristen på behöriga lärare.

”Utbildade lärare har allt svårare att få jobb”. Det var rubriken på ett reportage i Dagens Nyheter den 9 februari i år. Dagens Nyheter konstaterar att antalet lärare som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har ökat med 64 % de senaste fem åren (Letmark 2021). I reportaget intervjuas en nyutexaminerad lärare som sökt 70 jobb och inte blivit kallad till intervju en enda gång. Reportaget väckte stor uppmärksamhet, och har följts av fler larm om hur behöriga lärare väljs bort. ”Billig eller behörig” frågar sig Erik Cardelús, lektor i pedagogik, i en debattartikel i Göteborgs-Posten där han menar ”att kortsiktiga ekonomiska intressen går före långsiktiga elevintressen” i den svenska marknadsskolan (Cardelús 2021). Lärarbrist är inte en ny fråga, men trots år av högtidsord och satsningar är det uppenbart att ansträngningarna för att öka andelen behöriga lärare hittills har misslyckats.

Den här rapporten är en genomgång av de marknadsmekanismer som i dag gör det mer lönsamt och attraktivt för skolor att anställa obehöriga lärare. Rapporten presenterar också ett antal förslag som skulle kunna styra mot fler behöriga lärare.

Rapportens första del innehåller en lägesbeskrivning som visar hur utbredd och ojämnt fördelad bristen på behöriga lärare är samt vilka marknadsmekanismer som gör lärarbristen lönsam. Bristen på behöriga lärare är särskilt stor i socialt utsatta

områden och det är stor skillnad mellan kommunala och fristående skolor.

Rapportens andra del behandlar olika sätt att öka andelen behöriga lärare. På lång sikt finns flera olika möjligheter som framförts av både fackförbund och partier, men det krävs åtgärder som ger effekt också på kort sikt.

Rapportens tredje del ställer frågan om det går att öka andelen behöriga lärare eller åtminstone hantera bristen. Det handlar då både om sättet att organisera utbildning, om vilken ambition vi har med skolan och om att locka tillbaka lärare som slutat.

Rapportens fjärde del innehåller fem förslag till politiska åtgärder på nationell och lokal nivå. Det brådskar med åtgärder för att göra bristen på lärare kostsam för dem som anställer lärare.

Rapporten avslutas med en uppmaning till politiker och beslutsfattare att inte upprepa samma misstag och tillåta samma destruktiva marknadsmekanismer inom andra välfärdsyrken.

DEL 1. VAR DE OBEHÖRIGA LÄRARNA FINNS OCH VARFÖR DE ÖKAR

Med behöriga lärare menas i dag lärare med pedagogisk högskoleexamen. Som obehörig räknas alltså den som inte har någon sådan fullgjord examen. Eftersom den som tar en lärarexamen också blir legitimerad lärare används både begreppet behörig och legitimerad.

Bakgrund: införandet av lärarlegitimation

2011 beslutade riksdagen att införa ett legitimationssystem för lärare (Utbildningsdepartementet 2010). Reformen innebar i kort sammanfattning att en legitimation för behöriga lärare skulle införas och att det skulle ställas krav på behörighet för att få ansvara för undervisning och betygssättning. Tanken var att legitimationen skulle utfärdas först efter att den nyexaminerade läraren fullgjort ett så kallat introduktionsår. I den nya legitimationen ingick också att ”Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.”

Reformens införande kantades av problem, inte minst gällde det utfärdandet av legitimationer för redan yrkesverksamma lärare. Samtidigt blev det uppenbart att reformen i praktiken inte skulle gå att genomföra som det var tänkt från början. Därför ändrades kraven efter hand, bland annat sänktes kraven för redan yrkesverksamma lärare och kravet på introduktionsår för nyutexaminerade togs bort (Skolverket 2015, s. 418).

Debatten om lärarlegitimation startade på allvar 1992 när Lärarnas Riksförbund på sin kongress beslutade att driva frågan. Senare anslöt sig också Lärarförbundet till samma krav. 2006 beslutade den dåvarande socialdemokratiska regeringen att tillsätta en utredning i frågan (Lärarytredningen 2008), och inför valet 2006 hade Alliansen med ett förslag om lärarauktorisering i sitt valmanifest.

Två år senare, i maj 2008, var utredningen klar och regeringens utredare Jörgen Ullenhag sammanfattade syftet i en intervju med Sveriges Radio (Åkerman 2008): ”Man behöver satsa på lärarnas kompetens. Genom att man får en legitimation så gör man just precis det.” Reformen skulle både höja läraryrkets status och skapa ett tryck på huvudmän att satsa på behöriga lärare.

I dag finns det alltså ett krav på lärarlegitimation för att få en tillsvidareanställning som lärare. Enligt skollagens 2 kap. 20 § (SFS 2010:800) får endast den lärare som har lärarlegitimation anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Gällande vem som får bedriva undervisning, säger skollagens 2 kap. 13 § (SFS 2010:800) och 2 kap. 15 § (SFS 2010:800) att endast den som har

I dag finns det ett krav på lärar-legitimation för att få en tillsvidareanställning som lärare.

legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen samt att en legitimerad lärare har ansvar för den undervisning som bedrivs. För att sätta betyg krävs att läraren är legitimerad enligt skollagens kap. 3 16 § (SFS 2010:800), om läraren inte är legitimerad ska betyg sättas tillsammans med en legitimerad lärare.

Det finns dock undantag som gör det möjligt att anställa lärare utan behörighet eller lärarlegitimation. Undantaget gäller om ”det inte finns någon inom huvudmannens organisation med legitimation och rätt behörighet”, eller om ”det finns något annat särskilt skäl

med hänsyn till barnen eller eleverna” (Skolverket 2021b). För att anställas behöver personen dessutom vara lämplig för att undervisa och i möjligaste mån ha en utbildning motsvarande lärarutbildningen.

Obehöriga lärare ökar mest i grundskolan

I rapporten *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning läsåret 2020/21* redovisar Skolverket andelen lärare med legitimation och behörighet i minst ett av sina undervisningsämnen. Om vi räknar med krav på inte bara legitimation utan också behörighet i rätt ämne är andelen obehöriga störst i grundskolan.

Tabell 1. Andel lärare (omräknat till heltidstjänster) med legitimation och behörighet i minst ett undervisningsämne i grundskolan och gymnasieskolan läsåren 2016/17–2020/21

Läsår		2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Grundskola	71,4	71,4	70,5	70,1	71,1
Gymnasieskola	79,6	80,6	81,4	81,6	82,4

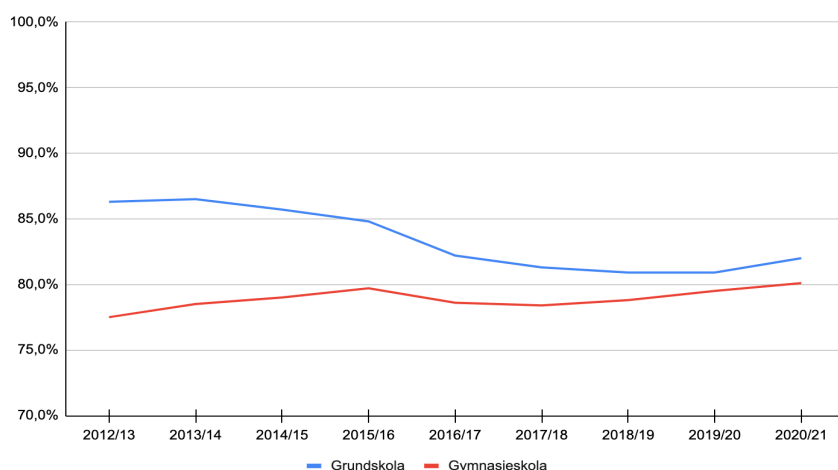
Källa: Skolverket 2021c.

Andelen lärare med legitimation och behörighet i minst ett av sina undervisningsämnen har legat strax över 70 procent de senaste fem åren. I gymnasiet syns däremot en tydlig ökning. I gymnasieskolan har andelen behöriga lärare (med samma mått) kontinuerligt ökat de senaste läsåren från 79,9 procent till 82,4 procent i statistiken från läsåret 2020/21 (Skolverket 2021c).

Trots en viss ökning under det senaste läsåret har det dock varit möjligt att tyda en nedåtgående trend för andelen behöriga lärare i grundskolan. Om kravet sänks till att ha en pedagogisk högskoleexamen utan att undervisa i sitt behöriga ämne är andelen behöriga lärare större. Till läsåret 2012/13 var andelen behöriga lärare i

grundskolan 86,3 procent. Den siffran har idag sjunkit med mer än fyra procentenheter. Kurvan i Diagram 1 nedan visar en negativ trend från 2012/13 till 2019/20.

Diagram 1. Andel lärare (omräknat till heltidstjänster) med pedagogisk högskoleexamen per skolform läsåren 2012/13 till 2020/21.



Källa: Skolverket 2021d, 2021e.

Att andelen obehöriga lärare ökar i grundskolan kan ha att göra med att eleverna i grundskolan blivit allt fler, menar Filip Nilsson, utredare på Skolverket, i en intervju med tidningen Forskning & Framsteg (Alex 2020). Lärare i grundskolan upplever dessutom i högre utsträckning jämfört med lärare i andra skolformer arbetsbelastningen i förhållande till arbetstid som bidragande orsak till att de valt att lämna yrket, enligt en rapport från SCB (SCB 2017, s. 8).

Obehöriga lärare är vanligare i socialt utsatta områden

I socialt utsatta områden har skolan en viktig kompensatorisk roll. Elever som inte kan få stöd hemifrån behöver mer stöd än andra av skolan, framför allt från kompetenta och yrkesskickliga lärare. Tyvärr visar forskning att svensk skola av i dag inte fungerar så. I stället ökar det som kallas den pedagogiska segregationen, alltså att skolan brister i likvärdighet i såväl förutsättningar för som utformning av undervisning. Forskare från Göteborgs universitet har visat hur skolor med hög andel elever berättigade till modersmålsundervisning samtidigt haft den högsta andelen obehöriga lärare (Göteborgs universitet 2016). Skillnaderna mellan skolorna har i detta avseende dessutom ökat under perioden. I OECD:s internationella kunskapsundersökning Pisa (Programme for International Student Assessment) från 2018, återfinns oroväckande resultat för Sverige: OECD hittar **omvänt kompensatoriska effekter**. OECD:s data visar att i de skolor där resurser i form av behöriga lärare behövs som bäst, där finns de i lägst utsträckning. OECD:s

Pisaundersökning visar att andelen behöriga lärare på skolor med en mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning är 77 procent, jämfört med skolor med mer gynnsam socioekonomisk sammansättning som har 88 procent behöriga lärare (Skolverket 2019b, s. 42). Andelen behöriga lärare skiljer sig alltså med 11 procentenheter beroende på hur gynnsam miljön de arbetar i är.

Tabell 2. Andel behöriga lärare i skolor med gynnsam resp. mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning

Socioekonomisk sammansättning	Gynnsam	Mindre gynnsam
Behöriga lärare	88 %	77 %

Källa: Skolverket 2019b

Runt en storstad som Stockholm syns denna snedfördelning mycket konkret i en jämförelse mellan kommunala skolor i de mer välbeställda förorterna norr om staden och skolorna i söderförorterna.

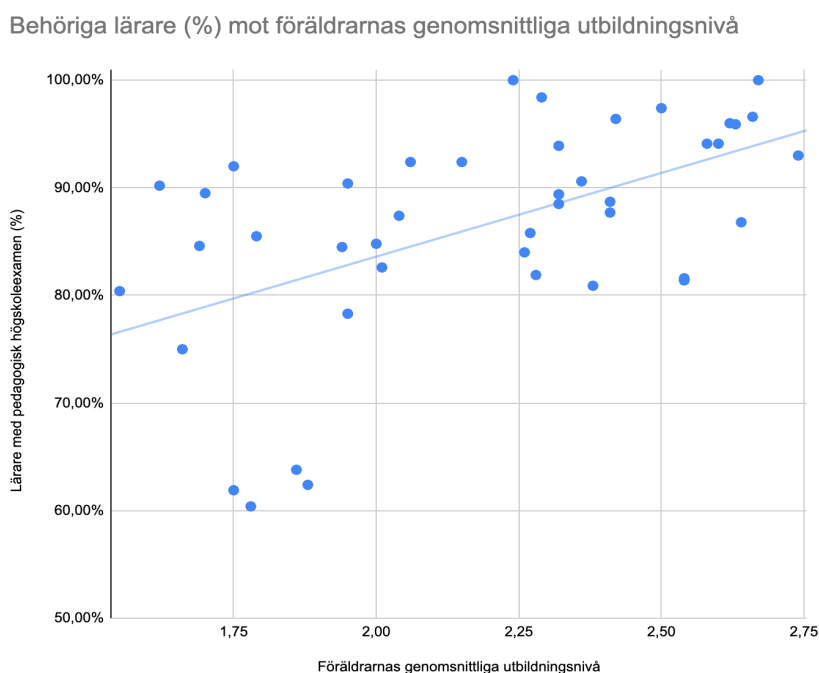
Tabell 3. Andel behöriga lärare i kommunala skolor

Stockholms norra förorter längs Roslagsbanan	Kommunal huvudman (%)
Vallentuna	81,2 %
Täby	84,3 %
Danderyd	88,8 %
Stockholms södra förorter längs Södertäljependeln	Kommunal huvudman (%)
Botkyrka	81,1 %
Salem	77,7 %
Södertälje	77,3 %

Källa: Skolverket 2021a

Problemet finns också inom kommuner. Diagrammet nedan visar hur andelen behöriga lärare varierar med föräldrarnas utbildningsnivå i de kommunala skolorna i Göteborg.

Diagram 2. Behöriga lärare och föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå i kommunala skolor i Göteborg 2020



Källa: Skolverket 2020a.

Tabell 4. Definition av föräldrarnas utbildningsnivå enligt Skolverkets SALSA-databas

Föräldrarnas utbildningsnivå enligt Skolverkets SALSA-databas	
1	genomgången folkskola/grundskola
2	genomgången gymnasial utbildning
3	eftergymnasial utbildning

Källa: Skolverket 2020a

En gynnsam socioekonomisk elevsammansättning kan även tänkas leda till en högre upplevd möjlighet för rektorer att rekrytera behöriga lärare. I rapporten *En alltmer uppdelad skola* (Lärarnas Riksförbund 2021a), undersöktes förutsättningar att styra och leda en likvärdig skola av hög kvalitet. Bland rektorer i skolorna med lägst genomsnittlig utbildningsnivå bland föräldrarna svarade endast 67 procent att en sådan rekrytering var möjlig, medan 86 procent av rektorerna i skolorna med högst genomsnittlig utbildningsnivå hos föräldrarna ansåg att det var möjligt att besätta alla lärartjänster med behöriga lärare.

Det finns dock en viktig skillnad mellan snedfördelning mellan och inom kommuner. Inom en kommun är fördelningen av behöriga lärare ett politiskt ansvar

för de lokalt folkvalda politikerna. De bör vidta åtgärder för att vända en utveckling där de obehöriga är vanligast på skolorna med minst gynnsamma förhållanden.

För att utbildningen ska vara likvärdig, används socioekonomisk resursfördelning för att kompensera för skillnader i elevers bakgrund (SKR 2014, s. 8). En vanlig politisk ståndpunkt om det som kallas skolor i utsatta områden eller skolor med mindre gynnsamma förutsättningar är att det där ska vara färre elever i klasserna, mer erfarna lärare och mer stödundervisning. Ett verkligt exempel från Uppsala kommun visar dock att det är svårt att få kalkylen att gå ihop.

Tabell 5. Skolpeng och socioekonomiska faktorer, exempel

	Kommunal skola i östra Uppsala	Friskola i centrala Uppsala
Elever som når målen (%)	56,70 %	96,40 %
Poäng i snitt	209,7	273,9
Andel elever med förälder med eftergymnasial utbildning (%)	36 %	71 %
Svensk bakgrund (%)	52 %	86 %
Ersättning per elev	108,384 kr/elev	83,384 kr/elev

Källa: Siffrorna avser två skolor i Uppsala kommun, 2019.

Skolan med sämre förutsättningar får alltså 30 procent mer per elev i skolpeng. Problemet är att det inte räcker till mindre klasser, mer erfarna lärare och mer stödundervisning.

Om skolan med gynnsamma förutsättningar kan ha 32 elever i sina klasser, vilket är vad Internationella Engelska Skolan anger som normalt på högstadiet (IES u.å.), så räcker de extra pengarna till den kommunala skolan med fler elever med svag utbildningsbakgrund till att ha 25 elever per klass. Då har hela resurstillskottet gått åt. Inget blir kvar till mer erfarna lärare eller till extra stödundervisning. Exemplet visar att det är svårt att med extra pengar helt kompensera för segregerade skolor. Exemplet visar också att det finns krassa ekonomiska skäl för att hålla nere lönekostnader, även för skolor i utsatta områden som får en något högre ersättning per elev än skolor där eleverna har föräldrar med högre genomsnittlig utbildningsnivå. Det i sin tur gör det svårare att rekrytera behöriga lärare. Exemplet visar också hur lönsamhetsmodellen för vinstdrivande koncernskolor ser ut.

”I ett system med skolpeng skapas överskott framförallt genom att vi kan fylla klasserna. Skolpengen för de sista två eleverna i en full klass är hög jämförd med marginalkostnaden för samma elever.” Citatet ur intervju med Engelska skolans grundare Barbara Bergström, publicerad på Svenskt Näringslivs hemsida (Svenskt Näringsliv, 2016-10-28).

Att skolpengens konstruktion är avgörande för lönsamheten och ökar drivkrafterna att dränera den kommunala skolan på elever konstaterades också i fjol av Friskolornas riksförbund: "Eftersom beloppet beräknas utifrån kommunens genomsnittskostnader så minskar ersättningen per elev om antalet elever i de kommunala skolorna ökar och ökar om antalet elever i den kommunala skolan minskar" (Friskolornas riksförbund 2020).

Obehöriga lärare är vanligare i fristående skolor

Friskolornas riksförbund använder lärarbristen som ett argument för friskolor (Leijonborg 2018). Det är både märkligt och tveksamt. Friskolorna utbildar ju inga egna lärare. Alldeles oavsett om vi hade 100 procent fristående eller 100 procent kommunala skolor i Sverige skulle det finnas lika många behöriga lärare med svensk högskoleutbildning.

Man skulle förstås kunna tänka sig att friskolorna, genom att erbjuda bättre villkor och arbetsmiljö än de kommunalt drivna skolorna, skulle kunna locka tillbaka lärare till skolan som annars hade arbetat i andra branscher.

Om Friskolornas riksförbunds tes stämmer, att friskolorna bidrar till att lösa bristen på behöriga lärare i Sverige, då borde fristående skolor ha en högre andel behöriga lärare än kommunala skolor. Så är det inte. Kommunala skolor i Sverige har i snitt en tydligt högre andel behöriga lärare med pedagogisk högskoleutbildning än deras fristående konkurrenter har.

Vi har sammanställt statistik över andelen behöriga lärare i samtliga 290 kommuner. I Bilaga 1 finns siffrorna redovisade per region och kommun. Vår sammanställning, som baserar sig på Skolverkets statistik, visar på stora skillnader mellan skolor beroende på huvudman. De fristående skolorna utmärker sig genomgående med *lägre* andel behöriga lärare.

För att först jämföra andelen behöriga lärare på skolor med kommunal respektive enskild huvudman har vi hämtat statistik från två källor på Skolverkets hemsida.

Pedagogisk högskoleexamen i grundskolan visar statistik på riksnivå, och

Grundskolan – Personalstatistik visar statistik på regional och kommunal nivå.¹

I genomsnitt är 84,5 procent av lärarna i skolor med kommunal huvudman behöriga, medan bara drygt 69,7 procent av lärarna i fristående skolor är det. Baserat på siffrorna är i genomsnitt skillnaden mellan andel behöriga lärare i skolor med olika huvudman 14,8 procentenheter (Skolverket 2021d).

¹ Uppgifterna är enkelt sökbara på Skolverkets hemsida <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik>, och är en del av Sveriges officiella statistik. Observera att vi här med behöriga lärare avser lärare med pedagogisk högskoleexamen som fått examensbevis utfärdat, vilket är den definition som Skolverket använder sig av i den statistik som finns tillgänglig på kommunnivå. De data som Skolverket redovisar är andel behöriga lärare omräknat till heltidstjänster.

I fem av regionerna är skillnaden mellan skolor med kommunal huvudman och enskild huvudman (friskolor) större än på riksnivå. I Värmland och Jönköping, till exempel, skiljer det lite mer än 24 procentenheter mellan kommunala skolor och skolor med enskild huvudman. I dessa två regioner är cirka 87 procent respektive 85 procent av lärarna i skolor med kommunal huvudman behöriga, medan endast 62 procent av lärarna i Värmland och knappt 61 procent av lärarna i Jönköping är behöriga i skolor med enskild huvudman (Skolverket 2021a).

I Norrbotten är skillnaden minst, det skiljer knappt en procentenhet mellan kommunala skolor och skolor med enskild huvudman. Norrbotten var också den enda regionen som hade större andel behöriga lärare i skolor med enskild huvudman under läsåret 2019/20, men från och med läsåret 2020/21 är andelen behöriga lärare lägre i Norrbottens friskolor än i regionens kommunala skolor. Från och med i höstas finns det alltså inte längre en enda region av 21 där behöriga lärare är vanligare i friskolor än i kommunala skolor (Skolverket 2021a).

Storstadsregionerna klarar sig inte bättre i jämförelsen. Statistiken från Stockholm, Västra Götaland och Skåne visar att i Stockholm är 84 procent av lärarna behöriga i skolor med kommunal huvudman, jämfört med 64 procent av lärarna i skolor som drivs av en enskild huvudman. I Västra Götaland är skillnaden 85 procent mot 78 procent och i Skåne 85 procent mot 72 procent. Alla storstadsregionerna har alltså fler behöriga lärare i skolor med en kommunal huvudman.

Tabell 6. Andel lärare med pedagogisk högskoleexamen (%) i kommunala och fristående grundskolor i Sverige, läsåret 2020/21, per region

Region	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Blekinge	86,0 %	76,1 %	9,9 %
Dalarna	76,5 %	69,9 %	6,6 %
Gotland	80,8 %	71,2 %	9,6 %
Gävleborg	80,6 %	65,3 %	15,3 %
Halland	88,2 %	79,5 %	8,7 %
Jämtland	82,6 %	70,8 %	11,8 %
Jönköping	85,2 %	60,8 %	24,4 %
Kalmar	87,0 %	73,3 %	13,7 %
Kronoberg	87,3 %	73,1 %	14,2 %
Norrbotten	85,7 %	85,0 %	0,7 %
Skåne	85,1 %	72,3 %	12,8 %
Stockholm	83,8 %	64,4 %	19,4 %

Södermanland	78,6 %	65,4 %	13,2 %
Uppsala	85,6 %	77,3 %	8,3 %
Värmland	86,8 %	62,2 %	24,6 %
Västerbotten	91,2 %	77,3 %	13,9 %
Västernorrland	84,3 %	71,8 %	12,5 %
Västmanland	78,9 %	66,2 %	12,7 %
Västra Götaland	85,2 %	77,6 %	7,6 %
Örebro	84,4 %	71,8 %	12,6 %
Östergötland	84,5 %	68,4 %	16,1 %
Genomsnitt riket	84,5 %	69,7 %	14,8 %

Källa: Skolverket 2021a, 2021d. Statistiken avser läsåret 2020/21.

Uppgifter om andel behöriga lärare i varje region i tabellen ovan är uppdelad på skolor med kommunal huvudman och enskild huvudman (friskolor) och är hämtad från Skolverkets statistikdatabas, ”Grundskolan – Personalstatistik”. Statistiken avser läsåret 2020/21. Uppgifter om andel behöriga lärare uppdelade per kommun finns i ”Bilaga: Andel behöriga lärare i Sveriges 290 kommuner”. Uppgifter om andel behöriga lärare på riksnivå är hämtad från Skolverkets statistikdatabas, i tabeller som redovisar statistik i grundskolan (Skolverket 2021d).

Behöriga i detta fall betyder enligt Skolverkets definition ”andel av alla tjänstgörande lärare som har lärarexamen, förskollärarexamen eller fritidspedagogexamen och som fått examensbevis utfärdat” (Skolverket 2021f).

Notera att Skolverket inte har med statistik om pedagogisk högskoleexamen för Waldorfskolor och andra grundskolor som Skolinspektionen givit tillstånd att bedriva undervisning på engelska (Skolverket 2021f). Detta gör till exempel att Internationella Engelska Skolan inte finns med i statistiken. IES särställning behandlas i ett eget avsnitt nedan.

Vad skulle krävas för att friskolornas företrädare skulle vara trovärdiga när de säger att de har en lösning på lärarbristen? För det första skulle det underlätta om de kunde visa statistik som stödjer deras påståenden. Som framgår ovan är det alltså så att andelen behöriga lärare är avsevärt *lägre* på friskolor än på kommunala skolor. Viktigast vore dock om friskolorna gick före och satsade resurser på vidareutbildning av sina obehöriga lärare. Ansvar för att minska lärarbristen åligger alla huvudmän, inte bara de kommunala. Men även staten har ett stort ansvar, inte minst på systemnivå, vilket kommer framgå av nästa kapitel.

DEL 2. MARKNADSMEKANISMERNA BAKOM ÖKNINGEN AV OBEHÖRIGA LÄRARE

Lärarbristen är inte en ny fråga, men trots år av högtidsord och satsningar är det uppenbart att ansträngningarna för att öka andelen behöriga lärare hittills misslyckats. I stället fortsätter andelen behöriga lärare att *minska*.

Om vi som ett tankeexperiment skulle prova att formulera en politisk strategi för att göra tvärtom, alltså en strategi för att få fler *obehöriga* lärare i skolan. Hur skulle vi göra? Antagligen skulle vi ta hjälp av marknadskrafterna och tre uppenbara förslag vore då att:

Göra det mer lönsamt för arbetsgivarna – både kommunala och privata – att anställa obehöriga lärare.

Minska riskerna för arbetsgivarna när de anställer obehörig personal.

Försvaga de obehöriga lärarnas förhandlingsmöjligheter.

Kort sagt. Om vi gör obehöriga lärare till en personalgrupp som sänker kostnader, minskar risken och dessutom har en svag förhandlingsposition, kommer arbetsgivarna att svara på signalen. Obehöriga lärare kommer att bli attraktiva för svensk skola.

Problemet är att det är närmast exakt vad riksdagen har gjort.

Obehöriga lärare har lägre lön

En obehörig lärare har lägre lön, men ger skolan samma intäkter. Det här förhållandet är en grundläggande orsak till att andelen obehöriga lärare ökar. En skola med bara 50 procent behöriga lärare (sådana finns) får samma skolpeng per elev som en skola med 90 procent behöriga lärare.

Ersättningssystemet ser ut så här, trots att det är ett uttalat krav att alla skolor ska sträva efter att ha en så stor andel behöriga lärare som möjligt. Skolinspektionen granskar löpande alla skolor för att se till att det här kravet följs, men det hör till ovanligheterna att skolor drabbas av ekonomiska konsekvenser på grund av just hög andel obehöriga lärare. Skolinspektionen skriver själv att viten utdöms främst när det handlar om ”Extra anpassningar och särskilt stöd” följt av ”Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling” (Skolinspektionen 2018, s. 13). Alltså inte (eller mycket sällan) när det gäller lärarnas kompetensnivå.

*En obehörig
lärare har
lägre lön, men
ger skolan
samma
intäkter.*

Att obehöriga lärare väljs framför behöriga är ett problem som till största del har ekonomiska orsaker. Rektorer på skolor måste prioritera att hålla budgeten, om eleverna sedan undervisas av legitimerade lärare eller inte är mindre viktigt. Tidningen Skolvärlden som ges ut av Lärarnas Riksförbund (LR) intervjuade nyligen Pär Boström, lärare i samhällsorienterande ämnen på Mellringeskolan i Örebro och ordförande för LR Örebro kommunförening. Han sade så här om varför många skolor inte aktivt söker efter legitimerade och behöriga lärare till tjänster som innehas av obehöriga:

– Det finns säkert flera olika skäl. Men ett är ekonomiskt. Prioritet ett för rektorerna är numera budgetdisciplin och att spara pengar, inte att eleverna undervisas av legitimerade lärare. Obehöriga lärare är i allmänhet mycket billigare att anställa än behöriga och legitimerade lärare. Dock undantag för lärare i vissa ämnen. Det kan handla om skillnader på flera tusen kronor i månaden. Det blir en hel del pengar på ett år (Bergling 2020).

Lärarnas Riksförbund publicerade i maj 2021 en undersökning om hur huvudmän och rektorer agerar gällande rekrytering och anställning av obehöriga lärare på tidsbegränsade anställningar. Rapporten *Vem vill anställa en behörig lärare?* analyserar lönestatistik från olika huvudmän. Rapporten visar att en obehörig lärare tjänar i genomsnitt mellan 5 000 och 6 000 kronor mindre i månaden än en behörig (Lärarnas Riksförbund 2021b). Om man inkluderar skolformerna förskola, grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning innebär anlitaandet av obehöriga lärare enligt Lärarnas Riksförbunds beräkningar en "besparing" för huvudmännen på lite mer än 3 miljarder kronor per år.

Obehöriga lärare är flexibla och kommer inte in i turordningen

Obehöriga lärare blir billigare än behöriga lärare av ytterligare en anledning: En obehörig lärare får enligt skollagens 2 kap. 20 § inte tillsvidareanställas. Arbetsgivaren slipper alltså bekymra sig om sådant som långsiktigt personalansvar, turordningsregler och annat som skapar trygghet för fast anställda. Samtidigt kan facket inte driva frågan om fast anställning eftersom obehöriga lärare alltså berövats den möjligheten i lag. Numera finns det inte heller något lärarfack som accepterar obehöriga lärare som nya medlemmar.

Eftersom obehöriga lärare inte har rätt till en fast anställning och dessutom numera inte kan söka inträde i något av lärarfacken blir effekten både en otrygg anställning och en försvagad position gentemot arbetsgivaren. De som väljer att vidareutbilda sig kan förstås själva ändra på detta, men eftersom det fortfarande är möjligt för arbetsgivaren att anställa obehöriga lärare till lägre kostnad trots att det finns behöriga att tillgå är det incitamentet både svagt och riskfyllt.

Utöver anställningsvillkoren skapar dessutom skolsystemets ryckighet ytterligare incitament för att ha tillfälligt anställd personal i skolan. Det fria skolvalet är något som försvårar en långsiktig personalplanering, vilket resulterar i en ökning av antalet obehöriga lärare, menar ordföranden för Lärarnas Riksförbund i Blekinge, Niclas Wahlgren (Bergling 2020a). I en artikel i tidningen Skolvärlden beskrivs att rektorer ofta bara kan planera för ett år framåt, eftersom det är svårt att avgöra hur många elever som kommer gå på skolan om ett eller två år. Ett stort antal elever kanske plötsligt byter till en friskola som precis öppnat. Niclas Wahlgren beskriver situationen:

”Det i kombination med mycket tajta budgetar bidrar till att antalet tidsbestämda anställningar ökar precis som antalet obehöriga. En rektor på en skola har kanske behov av 62 procent slöjdlärare under nästa läsår. Men hur ska hen få behöriga sökande till en sådan tjänst när den dessutom är tidsbegränsad eftersom det på grund av de varierande elevströmmarna inte går att veta hur stort behovet är året efter? Eller hur ska rektorn då på ett vettigt sätt kunna planera och förbereda för kommande pensionsavgångar?”

”Budgetarna är i dag så hårt slimmande att det inte längre finns någon som helst luft kvar i systemet. Lägg till att det i allmänhet är billigare att anställa obehöriga och att vi dessutom ofta ska spara två procent per år. Risken är stor att det snart blir samma utveckling i skolan som inom vården med bemanningsföretag som skickar runt personal.” Ur Skolvärlden 2020 (Bergling 2020a).

I Lärarnas Riksförbunds rapport *Vem vill anställa en behörig lärare?* (Lärarnas Riksförbund 2021b) konstateras både att rekrytering av obehöriga sker trots att det funnits behöriga sökande och att obehöriga anställs av ekonomiska skäl.

Obehöriga lärare kan sänka kostnader över sommaren

Många behöriga lärare har vittnat om att det trots larmen om lärarbrist finns få jobb att söka och platsannonserna vittnar om att det på många sätt är arbetsgivarens marknad (Löfgren 2021). Förutom att obehöriga lärare har lägre lön finns också exempel på hur arbetsgivare inom skolans värld använder otrygga anställningsformer för att ytterligare sänka kostnader och risk. Detta alltså samtidigt som skolpengen – skolans intäkt – är opåverkad av om lärare är behöriga eller inte.

Läraryrket har i sitt kollektivavtal försökt minska risken för att kortvariga tillfälliga anställningar endast under terminerna används för att sänka lönekostnaderna för obehöriga lärare. I kollektivavtalet regleras att lärare som anställs tillfälligt ska ha så kallad ”ferietjänst”, vilket innebär att den anställda tjänar in ferien under terminerna så att anställning en termin ger lön motsvarande ett halvt sommarlov. Det är alltså en anställning som är anpassad till lärares arbetstider med

hösttermin, vårtermin och sommarlov. Dessa kollektivavtalsförhandlade regler förhindrar därmed att till exempel kortare tillfälliga anställningar eller till och med så kallade behovsanställningar används för att ytterligare sänka kostnaderna för arbetsgivare. Detta gäller dock alltså endast för obehöriga lärare som arbetar på skolor med kollektivavtal, vilket är samtliga kommunala skolor samt framför allt de största friskolorna.

Större möjligheter att utnyttja obehöriga lärare utan kollektivavtal

För obehöriga lärare som arbetar på skolor utan kollektivavtal, främst mindre friskolor, har arbetsgivaren större möjligheter att med hjälp av tillfälliga anställningar kapa kostnader.

I exemplet nedan visas hur en fristående skola rekryterar en halvtidstjänst som behovsanställning, alltså den anställningsform som ger arbetstagaren sämst inkomsttrygghet. Anställningstryggheten har skolan definierat som ”så länge vi trivs med varandra”:

Vi letar efter en ny kollega!

Lärare i grundskolan, årskurs 7-9
Kommun:

Anställningsform: Behovsanställning

Öppen för alla

Vi fokuserar på din kompetens, inte dina övriga förutsättningar. Vi är öppna för att anpassa rollen eller arbetsplatsen efter dina behov.



Om jobbet

är en liten f-9-skola som ligger naturskönt tre kilometer utanför
För att stärka upp vårt kollegium letar vi nu efter en kunnig, trevlig, samarbetsvillig och öppen lärare/person för att undervisa i NO-ämnen och matematik. Du kommer främst arbeta med högstadiet, men utifrån egen lust och möjlighet ser vi gärna att ditt arbete omfattar fler årskurser, i samråd och samverkan med klasslärarna. På så sätt byggs en kontinuerlighet som vi strävar efter!

Tjänsten omfattar cirka en halvtid och pågår så länge vi trivs med varandra!

Annonsen är från en friskola och är hämtad från Arbetsförmedlingen.

Obehöriga lärare är svagare som arbetstagarpart gentemot arbetsgivaren

Sedan Lärarförbundet under 2018 tog beslutet att bli ett så kallat professionsförbund kan obehöriga lärare inte längre bli medlemmar i vare sig Lärarnas Riksförbund eller Lärarförbundet. Det är ännu oklart vilket eller vilka förbund som i praktiken kommer att företräda de obehöriga lärarna, men det är erkänt svårare att organisera arbetstagare som jobbar på tillfälliga anställningar.

Möjligen är det orsaken till att den fackliga anslutningsgraden är väsentligt lägre i fristående grundskolor som alltså har en högre andel obehöriga lärare och därmed en högre grad av tillfälliga anställningar. Knappt 70 procent av lärare i fristående grundskolor tillhör en facklig organisation, jämfört med lärare i kommunala skolor där cirka 85 procent är fackligt anslutna (Kjellberg 2020, s. 31).

Tabell 7. Facklig organisationsgrad i några TCO-yrken per sektor 2001–2003 och 2017–2019 (procent).

TCO-yrken	2017-2019			2001-2003		
	Alla	Offentlig	Privat	Alla	Offentlig	Privat
Poliser	94-98	94-98	-	99-100	99-100	-
Grundskollärare	81-84	84-86	63-69	89-90	90-91	66-76
Sjuksköterskor	78-79	81-82	62-68	90-92	93	77-84
Biomedicinska analytiker, tandtekniker m.fl.	75-78	73-80	75-78	87-89	91	78-84
Specialistsjuksköterskor	73-78	74-81	64-68	91-94	93-95	75-86
Ingenjörer & tekniker	74-77	79-83	74-77	83-85	94-95	82-84
IT-tekniker m.fl.	72-75	80-88	68-72	70-74	80-85	67-71
Kabinpersonal, tågmästare, guider m.fl.	65-81	-	72-88	75-85	-	85-87
Kontorssekreterare m.fl.	68-70	78-82	64-65	77-82	90-93	60-70
Försäkringsrådgivare, företagssäljare, inköpare m.fl.	65-69	76-79	65-69	68-69	88-93	67-69
Journalister m.fl.	65-66	-	67-68	74-79	-	72-77
Banktjänstemän, redovisningsekonomer m.fl.	63-67	83-86	61-66	83-86	-	83-86
Kundtjänstpersonal, receptionister m.fl.	56-57	71-77	54-55	71-73	84-86	68-70

Källa: Kjellberg 2020, s. 33.

Såväl Akademikerförbundet SSR som Vision och Kommunal har anmält intresse för att organisera de obehöriga lärare som inte längre kan gå med i något av lärarförbunden (Dahlgren 2019a). Lärarnas Riksförbund och Akademikerförbundet SSR har ingått ett samarbete som gör att obehöriga lärare i stället kan gå med i SSR, för att sedan byta till något av lärarfacken när de blivit behöriga (Dahlgren 2019b).

Men vad gör det egentligen för skillnad i praktiken för obehöriga lärare om de omfattas av lärarförbunden eller något annat fackförbund? Den tidigare nämnda rapporten *Vem vill anställa en behörig lärare?* (Lärarnas Riksförbund 2021b) visar att benägenheten att förnya anställningar av obehöriga lärare var större i de fall där arbetsgivaren aldrig diskuterar med facket. Trots att lärare utan lärarlegitimation inte är välkomna hos lärarförbunden, leder samarbetet mellan SSR och Lärarnas Riksförbund till att de obehöriga ändå kommer omfattas av Lärarnas Riksförbund gällande avtalsförhandlingar och löne- och anställningsvillkor, medan SSR står för

medlemsförmåner och medlemsservice (Dahlgren 2019b). Åsa Fahlén, ordförande i Lärarnas Riksförbund, uttrycker det så här:

”De kommer att omfattas av vårt avtal. För oss är det viktigt att det är ett lärarfackförbund som tecknar avtal när det gäller lärartjänster. Vi vill inte riskera att det kommer in ett tredje fack, som inte är ett lärarfackförbund, och förhandlar lärarfrågor.” Ur Arbetet 2019 (Dahlgren 2019b).

Ett sådant samarbete torde dock förutsätta att fackförbunden är överens om att lagens förbud mot trygga anställningar för obehöriga lärare ska fortsätta gälla.

IES och andra skolor med undervisning på engelska har en särställning

En vanlig uppfattning om vårt skolsystem är att det kräver informerade föräldrar som gör aktiva val. Statistik om olika skolor är därmed central. Föräldrar som vill försäkra sig om att skolan de väljer till sina barn har en hög andel behöriga lärare upptäcker snart att det finns skolor där det inte finns någon siffra i den officiellt tillgängliga statistiken.

Tabell 8. Grundskolan – Personalstatistik

Skolverket

Grundskolan - Personalstatistik

Läsåret 2020/21 Visar uppgifter för: [Hässelholm \(geografiskt område\)](#)

ANALYSSTÖD EXCEL

Organisation huvudman	Heltidstjänster										
	Totalt lärare och rektor**	Rektor**	Lärare	Lärare, kvinnor (%)	Lärare, m. ped. högskole-exam. (%)	Lärare, m. specialped. högskole-exam. (%)	Elever per lärare	Studie- och yrkesvägledare (SYV)	Elever per SYV	Elever åk 7-9 per SYV	Lärare, tillsvidareanställda (%)
Hässelholm, samtliga huvudmän	524,9	19,3	505,6	71,7	83,8	6,7	11,1	6,1	929,3	317,0	85,7
Hässelholm, kommunal huvudman	472,3	17,3	455,0	73,8	86,9	7,2	10,6	5,3	910,6	294,7	87,5
Hässelholm, enskild huvudman	52,6	2,0	50,6	53,1	55,6	2,0	15,7	0,8	1 061,3	474,7	69,8
Mindre stad/tätort, samtliga huvudmän	12 219,5	500,3	11 719,2	76,5	84,9	5,9	11,6	93,0	1 466,8	488,8	87,4
Mindre stad/tätort, kommunal huvudman	10 888,1	428,2	10 459,9	77,3	86,1	6,1	11,5	81,6	1 470,0	470,8	88,0
Mindre stad/tätort, enskild huvudman	1 316,5	70,8	1 245,7	69,9	75,2	4,3	13,2	11,5	1 431,9	615,3	82,9
Mindre stad/tätort, statlig huvudman	14,8	1,3	13,5	100,0	73,5	.	6,8	.	.	.	71,9
Ballingslövs skola F-6	3,1	0,3	2,8	97,1	100,0	.	7,5	.	.	.	97,1
Björums skola F-9	44,7	0,8	44,0	72,0	84,0	3,9	9,6	0,8	528,8	222,5	80,7
Farstorp skola F-6	5,1	0,3	4,7	94,9	97,9	.	9,5	.	.	.	96,4
Finja skola F-6	6,6	0,3	6,2	95,2	95,0	8,0	9,5	.	.	.	97,3
Furulorps skola 4-9	33,9	1,0	32,9	63,4	86,2	6,1	10,8	0,5	710,0	352,0	85,9
Grönängsskolan F-6	20,4	1,0	19,4	80,0	83,0	7,7	11,3	.	.	.	88,1
Hässelholms Montessoriskola F-9	19,4	1,0	18,4	81,7	98,6	5,4	14,1	0,2	1 295,0	420,0	92,1
Håstveda skola F-9	26,5	0,3	26,2	75,6	75,9	3,8	10,3	0,4	672,5	262,5	72,7
Internationella Engelska Skolan Hässelholm*	26,6	1,0	25,6	46,1	.	.	16,8	0,5	860,0	480,0	70,7

Källa: Skolverket 2021a.

I Skolverkets statistikdatabas, ”Grundskolan - Personalstatistik” finns siffran för andelen behöriga lärare för alla skolor utom IES och andra skolor med undervisning på engelska.

Internationella Engelska Skolan (IES) pekar ofta själva på att de har ett ”permanent undantag från krav på svensk lärarlegitimation” (IES u.å). Koncernens skolor undantas också från Skolverkets statistik med hänvisning till att:

”Skolan har examinerade lärare från såväl Sverige som andra länder i enlighet med

undantag från krav på enbart svensk lärarlegitimation (Skollagen 2 kap. 17 §)” (Skolverket 2021a).

Siffran över behörighet finns dock fortfarande på koncernnivå. Snittet vad gäller andel behöriga lärare i riket i stort är 82 procent. På IES har 37 procent av lärarna svensk pedagogisk högskoleexamen (IES 2020, s. 41). I IES årsredovisning från 2019/2020 anges att 48 procent av deras lärare har utländsk lärarutbildning. Vi får dock inte veta från vilka länder. 15 procent av lärarna på IES har således varken svensk eller utländsk lärarutbildning. Detsamma gäller för andra koncerner som nu provar att följa efter och kopiera IES koncept med undervisning på engelska.

Att närmare halva personalstyrkan på en stor skolkoncern arbetar till följd av ett undantag från krav på svensk behörighet har skapat en sorts parallell arbetsmarknad. Dessa lärare har svårare att byta jobb då de inte är behöriga att undervisa i andra skolor, något som påverkar både lön och löneutveckling. SvD uppmärksammade i en artikel hösten 2018 hur en utländsk lärare med tio års erfarenhet kunde vara mentor åt en svensk nybörjare som tjänade 5 000 kronor mer i månaden (Thurfjell 2018).

I sin egen kommunikation är IES noga med att benämna undantaget från krav på svensk behörighet som permanent. Formuleringen ”permanent undantag från krav på svensk lärarlegitimation” finns i kommunikation från en rad enskilda skolor såväl som i sammanställningen av vanliga frågor på koncernens hemsida. Undantaget är i verkligheten naturligtvis inte mer permanent än andra stycken i skollagen. Det kan ändras när det finns majoritet för en sådan ändring i riksdagen.

DEL 3. GÅR DET ATT ÖKA ANDELEN BEHÖRIGA LÄRARE ELLER ÅTMINSTONE HANTERA BRISTEN?

Det finns olika sätt att se på lärarbristen. Det vanliga är att räkna andelen obehöriga lärare i skolan. Ett annat sätt är att peka på hur många elever i grundskolan som i dag undervisas av någon som saknar behörighet i sitt ämne. Med drygt 1 miljon elever i grundskolan där endast 70 procent av lärarna har behörighet i minst ett av sina ämnen handlar det om svindlande 300 000 elever. Det borde finnas ett stort politiskt tryck, inte bara från föräldrar utan också från arbetsgivare och näringsliv.

För den som verkligen vill se till att fler barn får chansen att utbildas av en behörig lärare finns flera vägar att gå. Långt ifrån alla dessa kommer dock långsiktigt leda till att vi verkligen har fler lärare med behörighet. Det finns också åtgärder som vidtagits helt utan hopp om att ge fler behöriga lärare, men med hopp om att i alla fall minska skadeverkningarna av den stora andelen obehöriga.

Större klasser

Ett uppenbart sätt att öka andelen barn som undervisas av behöriga lärare är större undervisningsgrupper. Om det bara finns två behöriga lärare till tre klasser kan man fråga sig om det vore möjligt att tränga ihop eleverna i två klassrum.

Problemet med detta är dels att det kräver lokalanpassningar, dels att det ökar arbetsbelastningen för de behöriga lärarna. Det i sin tur motverkar möjligheten att rekrytera fler till yrket. Mycket talar därför för att detta är en återvändsgränd. För fysisk undervisning begränsar också lokalernas utformning möjligheterna. Däremot finns det huvudmän som lockas av tanken när det gäller utbildning via skärm.

Fjärr- och distansundervisning

För att minska riskerna för smittspridning under pandemin 2020 infördes möjlighet till fjärr- och distansundervisning i framför allt gymnasieskolan, men också i grundskolans högstadium. Under våren 2020 tillfälligt på grund av covid-19, men från halvårsskiftet 2021 med nya permanenta regler. Från höstterminen 2021 blev det möjligt att ha fjärrundervisning i grundskolans samtliga årskurser. I sammanhanget är det viktigt att hålla isär definitionerna.

- **Fjärrundervisning** är interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid.
- **Distansundervisning** är interaktiv undervisning som bedrivs med

informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid.

Den sorts skola vi är vana vid, en lärare och en grupp elever i ett klassrum, kallas i den offentliga prosan numera för **närundervisning**.

Precis som att skolpengen betalas ut med samma belopp oavsett behöriga eller obehöriga lärare gäller samma skolpeng för fjärr-/distansundervisning som för traditionell.

Eftersom det saknas koppling mellan intäkt och undervisningsform är riskerna med att tillåta mer undervisning utan lärare i klassrummet stora. När det gäller gymnasiet fick vi en försmak redan våren 2020. Gymnasiejätten Academedia skrev då i sin kvartalsrapport, apropå att covid-19 endast haft en begränsad ekonomisk påverkan på verksamhetsåret, att ”distansundervisningen på gymnasiet medfört lägre direkta kostnader” (Academedia 2020). Det stod inget om påverkan på intäkterna, vilket alltså berodde på att skolpengen kom in som vanligt. När det tidigare saknats en behörig lärare har alternativet varit att ta in en obehörig. Nu finns det alltså ytterligare ett: att använda sig av fjärr- och distansundervisning.

Eftersom det finns starka ekonomiska intressen som driver på för mer undervisning där lärare och elever inte träffas i samma lokal finns det anledning att vara vaksam. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, krävde redan 2017 i en debattartikel tillsammans med Friskolornas riksförbund att mer fjärr- och distansundervisning borde tillåtas för att minska behovet av att rekrytera lärare (Jovic & Hamilton 2017).

Skolverket har haft ett regeringsuppdrag att se över om det finns behov av att reglera fjärrundervisning vad gäller exempelvis antal elever per lärare. Det tyckte inte myndigheten. Mindre gruppstorlekar vid fjärrundervisning är visserligen att föredra, ansåg Skolverket, men efter att helt ha bortsett från de ekonomiska drivkrafterna blev ändå rekommendationen att lämna ”ett större tolkningsutrymme för huvudmännen att själva bedöma hur stora grupperna ska vara i det enskilda fallet”. I lagen som började gälla under sommaren 2021 anges att fjärrundervisning får användas om huvudmannen ”trots upprepade ansträngningar” inte har lyckats anställa en behörig lärare. En sådan skrivning kommer att försvaga behöriga lärares förhandlingsposition. Huvudmännen har nu plötsligt möjlighet att använda fjärrundervisning om läraren blir för dyr.

Rätt utfört innebär möjligheter till fjärrundervisning att också en skola på en liten ort kan erbjuda undervisning i ett ”smalt” språk. Fel utfört kommer det

Eftersom det saknas koppling mellan intäkt och undervisningsform är riskerna med att tillåta mer undervisning utan lärare i klassrummet stora.

innebära att bofasta lärare i glesbygdskommuner försvinner och ersätts av lärare som undervisar från större städer. Ja, och betalar skatt där.

Vårt sätt att finansiera skolor riskerar att göra undervisning med lärare via bildskärm billigast för kommunerna och mest lönsam för friskolorna. När pandemin är över måste den ekonomiska styrningen av skolan ses över. Om vi menar allvar med att en lärare i klassrummet är bättre än en lärare på bildskärm måste det synas i ersättningen.

Utbildningsinsatser

Regeringens största satsning för att lösa problemet med lärarbristen har varit att skapa fler platser på lärarutbildningarna runt om i Sverige, för att fler ska få möjlighet att utbilda sig till lärare (Regeringen 2020). Satsningen har lett till att allt fler väljer att utbilda sig till lärare. SKR (2021) rapporterade att under läsåret 2018/19 valde cirka 13 370 personer att påbörja en lärarutbildning och under 2019/20 ökade siffran något till 13 560 personer enligt Universitetskanslersämbetets senaste årsrapport (2021). Det är samma höga nivåer som förelåg i början av 2000-talet. Men trots detta räcker det inte till för att möta behoven som finns gällande rekrytering av lärare. Under de senaste åren har cirka 8 000 nya lärare examinerats varje år, 2018/2019 var det 8 570 personer som tog lärarexamen och året därefter 9 760 personer. För att möta de rådande behoven, bedömer både Skolverket och SKR att det skulle behöva examineras ytterligare cirka 3 000 lärare per år. Skolverket och SKR menar dock att det inte är ett nåbart framtidsscenario i nuläget, eftersom flera av lärarutbildningarna inte har tillräckligt många sökande och dessutom många avhopp.

Utbildningsminister Anna Ekström skrev den 5 mars 2021 i ett Facebookinlägg att regeringen som en del i arbetet med att införa nationella professionsprogram för lärare och rektorer har tagit fram två fortbildningsinsatser (Ekström 2021). Insatserna består av två kurser om 7,5 högskolepoäng vardera: dels en mentorsutbildning för lärare som ska handleda nyutbildade under introduktionsperioden, dels en rekryteringsutbildning för blivande rektorer vars syfte är att ge legitimerade lärare förberedelser för arbetet som rektor.

I slutet av juli 2021 skickade Utbildningsdepartementet remiss med förslag på ett professionsprogram för lärare, förskollärare och rektorer. Förslaget syftar till att stärka och förbättra redan befintliga strukturer och består av två delar: dels en nationell struktur för kompetensutveckling, dels ett nationellt meriteringssystem (Regeringen 2021a).

Förslagets första del, en nationell struktur för kompetensutveckling, hänvisar till bättre möjligheter för lärare och rektorer att bredda sin kompetens under sitt

yrkesliv. Förslaget förväntas växa över tid och ska bestå av redan befintliga insatser som kompletteras med exempelvis ett fördjupat kursutbud som ger större utsikter för lärare att nå en masterexamen eller få behörighet till forskarutbildning.

Förslagets andra del, det nationella meriteringssystemet, består i sin tur av två nivåer. Den första nivån är meriterad lärare och kan erhållas efter bland annat åtta års undervisningserfarenhet eller om läraren har genomfört viss kompetensutveckling inom ramen för det nationella professionsprogrammet. Den andra nivån är särskild meriterad lärare och kräver en licentiat- eller doktorsexamen samt ett uppvisande av fyra års pedagogisk skicklighet (Utbildningsdepartementet 2021). De två meriteringsnivåerna kopplas också till det som kallas karriärstegsreformen så att endast en meriterad lärare kan utses till förstelärare och endast en särskilt meriterad lärare kan utses till lektor.

Utbilda obehöriga lärare så att de når behörighet

Att utbilda bort bristen, så kan regeringens svar på bristen på behöriga lärare sammanfattas. Åtgärden består i en vidareutbildning kallad VAL, vidareutbildning av lärare (Regeringen 2020). Genom VAL får obehöriga lärare som arbetar i en skola möjlighet att läsa in en behörighetsgivande lärarutbildning. Regeringen har även beslutat om en förordningsändring som ska göra det möjligt för fler att bli antagna till utbildningen. Därför föreslås i budgetpropositionen för 2021 att 22 miljoner kronor ska anslås till VAL under åren 2021–2024.

Omskolning från andra yrken

Den som utbildat sig till något annat yrke och har tillräckliga ämneskunskaper inom minst ett ämne kan genom att läsa en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) få ut en ämneslärarexamen (Utbildningsdepartementet 2009). Förhoppningen här har varit att till exempel personer med högskoleutbildning inom humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap ska skola om sig till lärare.

För att bli behörig i grundskolans årskurs 7–9 krävs 90 högskolepoäng (motsvarande tre terminer) i ett ämne, för gymnasiet är kravet 120 högskolepoäng (motsvarande fyra terminer). Den kompletterande pedagogiska utbildningen som omfattar 90 högskolepoäng fördelas på 60 högskolepoäng i utbildningsvetenskap samt 30 högskolepoäng verksamhetsförlagd utbildning, vilket innebär att utbildningen är förlagd på skolor.

Nyligen presenterade regeringen planer på en ny kortare kompletterande pedagogisk utbildning med en satsning på 237 miljoner kronor fram till 2027, i vilket försöksverksamheten skulle vara en ettårig KPU (Regeringen 2021b). Regeringen föreslog samtidigt ökade möjligheter att i högre grad validera tidigare

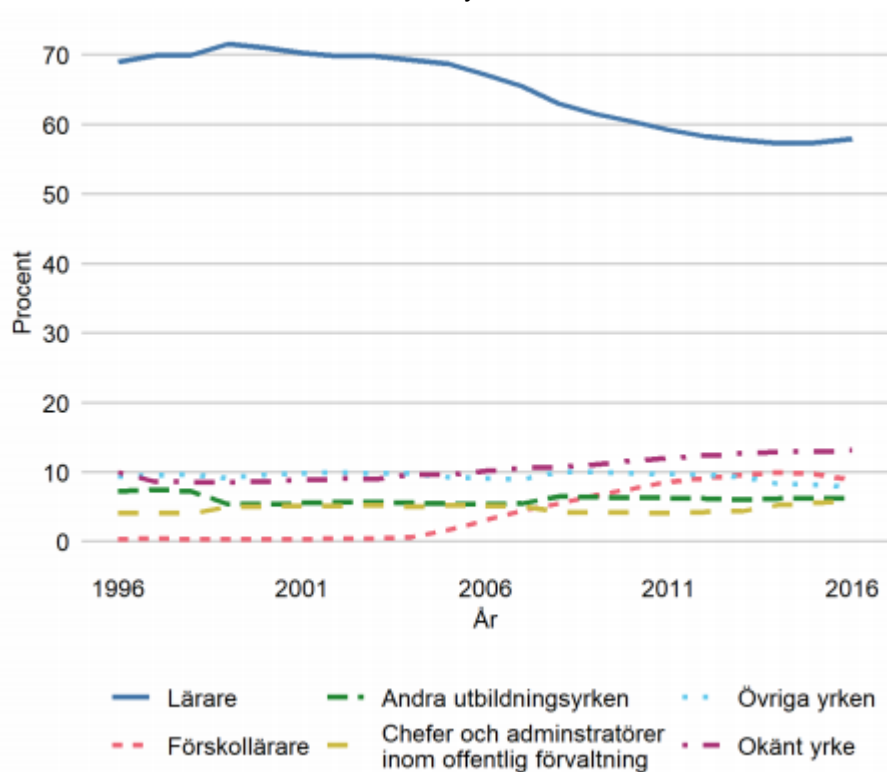
utbildnings- och yrkeserfarenheter så att fler blir behöriga att läsa en KPU. De två förslagen inriktar sig till att fortsätta försöka locka över personer med högskoleutbildning till läraryrket.

Fackförbundet Sveriges Ingenjörer pekade i februari på att den sortens utbildning behöver kunna göras på kortare tid för att bli mer attraktiv för redan yrkesverksamma (Lindstrand 2021).

Locka tillbaka lärare som slutat

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, undersökte i en rapport 2018 var utbildade lärare arbetar (IFAU 2018). De konstaterar att andelen utbildade lärare som faktiskt arbetar som just lärare minskat från 70 procent i början av 00-talet till 60 procent år 2018. Antalet lärare som alltså arbetar med annat utgör därför en stor rekryteringspotential.

Diagram 3. Andelen utbildade lärare som är yrkesverksamma som lärare.



Källa: IFAU 2018.

En del lärare arbetar alltså med utbildning utanför skolan, men IFAU:s rapport visar att ungefär 20 procent av de utbildade lärarna arbetar i helt andra yrken.

Sex av tio lärare som lämnat läraryrket kan tänka sig att återvända, visar en rapport gjord av SCB (SCB 2017, s. 8). De faktorer som väger tyngst bland de som kan tänka sig att återvända är att ges större möjlighet att själv kunna styra över sin

egen arbetssituation, att få högre lön samt att ha en arbetsbelastning som motsvarar arbetstiden. Hittills har dock mycket få samordnade insatser gjorts för att locka tillbaka lärare till yrket.

Öka möjligheten att anställa behöriga lärare i utsatta områden

En åtgärd som inte minskar den totala lärarbristen, men åtminstone minskar skadeverkningarna genom att fördela den mer jämlikt, är att försöka öka andelen behöriga lärare i utsatta områden. Flera sådana initiativ har prövats, vad gäller både extra resurser och särskilda förstelärartjänster, men hittills har resultatet varit svagt. *Långtidsutredningen* (SOU 2019:40) visade att lärarrörligheten har ökat sedan 2005, och att den korrelerar negativt med skolornas elevförutsättningar. Detta gör att lärarrörligheten blir en omfördelning som snarare förstärker än kompenserar för elevers olika förutsättningar, eftersom elever i svagare skolor påverkas mest av den ökade läraromsättningen.

Stödmaterial för obehöriga lärare

Skolverket har tagit fram ett stödmaterial som är tänkt att användas av obehöriga lärare som ett verktyg för att kunna orientera sig i läroplanerna och få kunskap om hur undervisning ska bedrivas (Skolverket 2020b). Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson menar att verktyget är nödvändigt eftersom ”den stora lärarbristen inte klarar sig utan de obehöriga lärarna”, samtidigt som han påpekar att stödet inte betyder att Skolverket ger tillåtelse att använda obehöriga lärare (Fredriksson 2019).

Materialet har mötts av kritik från både lärare och fackförbund. Gymnasieläraren och distriktsordföranden för Lärarnas Riksförbund i Halland, Sten Hagberg, beskriver i en intervju i tidningen *Skolvärlden* att han är rädd att materialet trots allt kommer att legitimera användandet av obehöriga lärare (Wallin 2019). Hagberg menar att man i stället bör formulera en långsiktig plan för att få fler behöriga lärare och involvera andra kvalificerade yrken i skolan.

I en intervju med *Arbetsvärlden* beskriver Lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Åstrand att hon anser att förslaget är motsägelsefullt i den meningen att samtidigt som bristen på behöriga lärare konstateras, läggs resurser på stödmaterial som inte bidrar till ökad utbildningskvalitet (Persson 2019).

I en debattartikel från *Dagens Nyheter* 5 juni 2019 skriver Johanna Jaara Åstrand tillsammans med ordföranden för Lärarnas Riksförbund, Åsa Fahlén, att ”Det är ett hån mot lärarkåren, att med några femminutersfilmer och information om styrdokument tro att man ska kunna säkra kvalitet i skolan. En lång och gedigen lärarutbildning är det enda som kan göra det” (Fahlén & Jaara Åstrand 2019). De

menar att det viktigaste är att i stället satsa på redan etablerade insatser, som Lärarlyftet och VAL (vidareutbildning av obehöriga lärare), så att fler lärare omfattas av de utbildningar som faktiskt leder fram till en lärarexamen.

DEL 4. FEM FÖRSLAG FÖR ATT ÖKA ANDELEN BEHÖRIGA LÄRARE

Den här rapporten visar att andelen obehöriga lärare är högre i skolor med enskild huvudman än i skolor med kommunal huvudman. Det råder ingen skillnad bland regionerna. Norrbotten, som uppvisade en något högre andel behöriga lärare i skolor med enskild huvudman under läsåret 2019/20, följer i dag samma negativa trend som resterande regioner i landet.

Rapporten visar också att i skolor med mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning är andelen behöriga lärare 11 procentenheter lägre än i skolor med högre socioekonomisk sammansättning. I skolor där behöriga lärare behövs som mest är det vanligare med obehöriga.

Ingen vill ha obehöriga lärare, men politiken har ändå skapat marknadsmekanismer som gör dem lönsamma. Så länge det är så kommer inte åtgärder som syftar till att öka utbudet av lärare – alltså utbildning – att hjälpa. För att vända utvecklingen krävs åtgärder på efterfrågesidan, åtgärder som syns i resultaträkningen. Helst ska åtgärderna också bidra konkret till fler behöriga. Vi kan i dag inte klara oss utan obehöriga lärare, men det är bättre att de blir en dyr tillfällig lösning på vägen mot fler behöriga än att de fortsätter vara ett billigt och ökande inslag i skolan. Här följer fem förslag för att öka andelen behöriga lärare.

1. Ställ krav på huvudmän med flera skolor som har en ojämn fördelning av behöriga lärare

OECD:s larm om att Sverige är unikt vad gäller omvänt kompensatorisk fördelning av lärare (alltså högre andelar obehöriga lärare på skolor med större behov) måste få effekter. På en och samma ort är det oftast den kommunala huvudmannen som har flera skolor, men det finns exempel också med fristående aktörer som har flera enheter. När det skiljer mycket i behörighet mellan skolor måste huvudmannen kunna tvingas vidta åtgärder. För en kommunal huvudman är fördelningen av behöriga lärare mellan skolorna ytterst ett politiskt ansvar. I dagens modell där Skolinspektionen fokuserar på enskilda skolor hamnar detta ansvar i skymundan.

Ett tydligare ansvar för huvudmannen att uppnå en jämn, eller ännu hellre kompensatorisk, fördelning av behöriga lärare skulle dels lyfta frågan till den politiska nivån i kommunerna, dels skapa ett tryck på rekrytering av fler behöriga.

2. Andelen obehöriga måste få ekonomiska konsekvenser

Den stora skillnaden i andel behöriga lärare mellan kommunala och fristående skolor sätter ersättningsmodellen i blyxtbelysning. De fristående skolorna får en

ersättning som baseras på den kommunala huvudmannens snittkostnad per elev. I den kostnaden ingår lön för väsentligt fler behöriga lärare, pengar som de fristående skolorna helt uppenbart använder till annat.

Med dagens ersättningsmodell saknas möjlighet att låta andelen behöriga lärare ge utslag i ersättningen. Den möjligheten saknas också i de aktuella utredningsförslagen från likvärdighetsutredningen (SOU 2020:28). Därför bör regeringen skyndsamt tillsätta en utredning som kan ta fram förslag till hur andelen behöriga lärare kan ge utslag i ersättningen till fristående skolor. Först när de obehöriga lärarna förvandlas från ett plus till ett minus på sista raden kan vi räkna med att det skapas en verklig efterfrågan på behöriga lärare.

En lösning med ekonomiska konsekvenser för huvudmän med många obehöriga lärare kräver också insyn i vilka examina från utlandet som lärare i de engelskspråkiga skolorna har med sig. I dag finns begränsad insyn i detta. Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson beskrev möjligheten att bedriva undervisning på engelska, i en internationell jämförelse, som förhållandevis oreglerad i Sverige (Bergling 2020b).

Det krävs heller ingen validering av en utländsk lärarutbildning för att få undervisa i en svensk grundskola med undervisning på engelska. För att en grundskola ska få undervisa på engelska ska skolans huvudman ansöka om ett tillstånd hos Skolinspektionen, som hänvisar till att de lärare som undervisar på engelska ska uppfylla kraven i skollagen 2 kap. 13, 15 eller 17 § (Skolinspektionen 2020). Den sistnämnda paragrafen ger tillåtelse för lärare utan en svensk lärarexamen att undervisa annat än språkundervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, om läraren i fråga har en utländsk lärarexamen (SFS 2010:800). Men det står ingenting i skollagen om validering av utländsk lärarutbildning för att motsvara en svensk lärarexamen. Skillnaderna mot världens legitimationsyrken är slående. Där krävs att den utländska utbildningen valideras, alltså godkänns, av svenska myndigheter.

3. Stoppa möjligheter till fjärr- och distansundervisning som ersättning för behöriga lärare

De nyligen beslutade reformerna som ska göra det möjligt att använda fjärr- och distansundervisning vid fler tillfällen, även när det inte pågår en pandemi, måste följas noga med avseende på effekterna för behöriga lärare och lärares arbetsbelastning. Regeringen bör också ha beredskap att ändra reglerna så att fjärr- och distansundervisning inte blir ett sätt att minska lärartätheten vad gäller behöriga lärare.

4. Stärk de obehöriga lärarnas ställning gentemot arbetsgivaren

Som ett led i att stärka elevernas rätt till undervisning av behöriga lärare måste paradoxalt nog de obehöriga lärarnas ställning gentemot arbetsgivaren stärkas. Bara då kommer de ekonomiska fördelarna med att använda obehöriga lärare att försvinna. Viktiga exempel här är:

- Obehöriga lärare som arbetat längre tid måste kunna kräva fast anställning på samma sätt som andra tillfälligt anställda på arbetsmarknaden.
- När en obehörig lärare anställs ska arbetsgivaren stå för betald kompetensutveckling med sikte på behörighet.
- Skolverkets stödmaterial för obehöriga lärare bör betalas av huvudmän som använder obehöriga lärare.

Så länge en obehörig lärare är alltför fördelaktig att använda för arbetsgivaren kommer det bli svårt för de behöriga och legitimerade lärarna att förbättra sina arbetsvillkor. Bara när kostnaderna för att anställa obehöriga närmar sig kostnaderna för behöriga kommer den senare kategorin att kunna dra verklig nytta av sin kompetens. Det gäller både i fråga om att kunna få fasta tjänster och i fråga om att se effekter av lärarbristen i lönekuvertet.

5. Statligt program för att locka tillbaka behöriga lärare

Regering och riksdag har alltså under flera år försökt utöka utbudet genom satsningar på utbildning. De fyra första förslagen här inriktar sig i stället på efterfrågan. Det finns dock ett sätt att på kort sikt öka utbudet som prövats i alldeles för liten utsträckning. Få samordnade insatser har gjorts för att locka tillbaka behöriga lärare till yrket, detta trots att de redan behöriga är den enda lösningen på lärarbristen på kort sikt. Visserligen står det kommunala och andra huvudmän fritt att själva rekrytera ur denna grupp, men det är uppenbart att det varken sker i tillräcklig utsträckning eller lyckas i de fall man försökt. Om de fyra första förslagen ovan införs kommer incitamenten för detta att öka, men staten skulle också kunna hjälpa till med åtgärder som vänder sig till lärare som lämnat yrket och deras nuvarande arbetsgivare. Syftet med en sådan insats skulle vara att skapa förutsättningar för att fler ska vilja och våga ta steget tillbaka. En förutsättning för att lyckas är att arbetsvillkoren ute på skolorna då också måste förbättras på ett sätt som kommer alla lärare till del. Dessutom måste de som i dag är arbetsgivare åt lärarna som går tillbaka till skolan ges kompensation och möjlighet att hitta ersättare.

Ett sådant paket bör omfatta:

- Rätt till tjänstledighet i ett år för behöriga lärare som i dag arbetar utanför skolan om de går tillbaka till en lärartjänst.
- Ekonomisk kompensation till arbetsgivare som beviljar sådan tjänstledighet i syfte att kunna rekrytera och lära upp en ersättare.

Behovet av behöriga lärare berör hela samhället. Det är därför naturligt att andra privata och offentliga arbetsgivare involveras för att lösa bristen.

DEL 5. HUR KAN VI UNDVIKA ATT OBEHÖRIG PERSONAL BLIR LÖNSAM OCKSÅ INOM ANDRA VÄLFÄRDSOMRÅDEN?

Att neka fast anställning till personal med ”fel” utbildning är ett fenomen som förekommer även i andra yrkesgrupper. Coronapandemin har lett till att de otrygga anställningsvillkoren inom äldreomsorgen blivit mycket uppmärksammade. Det kristdemokratiska äldreborgarrådet i Stockholm, Erik Slottnér, menar till exempel att ”den höga andelen timanställda inom äldreomsorgen beror på att många i personalen saknar utbildning” (Wingborg 2021). I själva verket är det ju ett politiskt beslut att tillämpa otrygga anställningar. Att förvägra trygga anställningar till personal med fel utbildning motiveras oftast med en ambition att höja kvaliteten, men det blir i praktiken också ett sätt att hålla nere kostnaderna. Att anställa personer som saknar utbildning per timme blir en billig strategi för arbetsgivaren. Ansvar och kostnader flyttas från arbetsgivaren till den enskilde.

Effekterna av att genom lagstiftning ta bort möjligheten till trygga anställningar för obehörig personal i skolan måste nog vägas in i diskussioner och förslag om att höja kompetenskraven i andra välfärdsyrken. Försöket att öka kompetensen genom att försämra villkoren för obehöriga har inte lyckats. I stället krävs en kombination av styrande regler och ekonomiska incitament som gör det olönsamt – för både privata och offentliga utförare – att använda obehörig personal.

BILAGA: ANDEL BEHÖRIGA LÄRARE I SVERIGES 290 KOMMUNER

Uppgifter om andel behöriga lärare i varje kommun uppdelade på skolor med kommunal huvudman respektive enskild huvudman (friskolor) är hämtade från Skolverkets statistikdatabas, ”Grundskolan – Personalstatistik”. Statistiken avser läsåret 2020/21.

När raden under kolumnen ”enskild huvudman” är tom innebär det att det inte finns någon friskola i den kommunen.

Tabell 1. Blekinge

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Blekinge genomsnitt		86,0 %	76,1 %	9,9 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Karlshamn	90,9 %	55,2 %	35,7 %
	Karlskrona	89,2 %	81,2 %	8,0 %
	Olofström	81,7 %		
	Ronneby	77,7 %	79,6 %	-1,9 %
	Sölvesborg	86,7 %		

Tabell 2. Dalarna

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Dalarna genomsnitt		76,5 %	69,9 %	6,6 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Avesta	71,1 %	74,2 %	-3,1 %
	Borlänge	69,2 %	73,9 %	-4,7 %
	Falun	81,1 %	69,1 %	12,0 %
	Gagnef	87,4 %		
	Hedemora	73,4 %	64,6 %	8,8 %
	Leksand	86,2 %	69,1 %	17,1 %

	Ludvika	66,8 %	89,2 %	-22,4 %
	Malung-Sälen	72,8 %		
	Mora	85,2 %	93,8 %	-8,6 %
	Orsa	83,8 %	58,1 %	25,7 %
	Rättvik	88,2 %		
	Smedjebacken	79,9 %		
	Säter	80,8 %		
	Vansbro	72,9 %	44,0 %	28,9 %
	Älvdalen	82,2 %		

Tabell 3. Gotland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Gotland genomsnitt		80,8 %	71,2 %	9,6 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Gotland	80,8 %	71,2 %	9,6 %

Tabell 4. Gävleborg

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Gävleborg genomsnitt		80,6 %	65,3 %	15,3 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Bollnäs	81,6 %	65,5 %	16,1 %
	Gävle	84,5 %	65,2 %	19,3 %
	Hofors	77,8 %		
	Hudiksvall	79,7 %	59,1 %	20,6 %
	Ljusdal	74,4 %	82,0 %	-7,6 %
	Nordanstig	80,8 %	55,2 %	25,6 %
	Ockelbo	86,6 %		
	Ovanåker	85,4 %		
	Sandviken	77,7 %	79,7 %	-2,0 %
	Söderhamn	75,4 %	28,3 %	47,1 %

Tabell 5. Halland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Halland genomsnitt		88,2 %	79,5 %	8,7 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Falkenberg	86,5 %	76,6 %	9,9 %
	Halmstad	89,9 %	71,2 %	18,7 %
	Hylte	77,0 %	52,2 %	24,8 %
	Kungsbacka	85,9 %	88,6 %	-2,7 %
	Laholm	88,7 %	97,6 %	-8,9 %
	Varberg	92,3 %	80,9 %	11,4 %

Tabell 6. Jämtland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Jämtland genomsnitt		82,6 %	70,8 %	11,8 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Berg	80,5 %	76,5 %	4,0 %
	Bräcke	79,5 %		
	Härjedalen	83,1 %		
	Krokom	85,4 %		
	Ragunda	63,0 %		
	Strömsund	78,1 %		
	Åre	81,0 %		
	Östersund	85,9 %	70,6 %	15,3 %

Tabell 7. Jönköping

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Jönköping genomsnitt		85,2 %	60,8 %	24,4 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Aneby	80,3 %	51,9 %	28,4 %
	Eksjö	74,2 %	50,9 %	23,3 %
	Gislaved	78,4 %	80,8 %	-2,4 %

	Gnosjö	81,6 %		
	Habo	93,2 %		
	Jönköping	88,2 %	57,9 %	30,3 %
	Mullsjö	86,5 %		
	Nässjö	84,8 %		
	Sävsjö	79,9 %	70,1 %	9,8 %
	Tranås	88,9 %	93,4 %	-4,5 %
	Vaggeryd	88,9 %	100,0 %	-11,1 %
	Vetlanda	80,7 %	62,7 %	18,0 %
	Värnamo	86,2 %		

Tabell 8. Kalmar

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Kalmar genomsnitt		87,0 %	73,3 %	13,7 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Borgholm	89,5 %		
	Emmaboda	86,3 %		
	Hultsfred	68,2 %	68,2 %	0,0 %
	Högsby	65,5 %		
	Kalmar	93,8 %	70,0 %	23,8 %
	Mönsterås	89,1 %		
	Mörbylånga	92,2 %	93,2 %	-1,0 %
	Nybro	93,8 %	93,5 %	0,3 %
	Oskarshamn	85,8 %	70,2 %	15,6 %
	Torsås	90,7 %		
	Vimmerby	76,5 %		
	Västervik	83,2 %	54,0 %	29,2 %

Tabell 9. Kronoberg

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Kronoberg genomsnitt		87,3 %	73,1 %	14,2 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Alvesta	88,1 %	73,4 %	14,7 %
	Lessebo	89,5 %		
	Ljungby	82,0 %	85,0 %	-3,0 %
	Markaryd	72,9 %		
	Tingsryd	84,6 %	54,4 %	30,2 %
	Uppvidinge	86,1 %	79,9 %	6,2 %
	Växjö	92,0 %	75,5 %	16,5 %
	Älmhult	81,4 %	62,7 %	18,7 %

Tabell 10. Norrbotten

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Norrbotten genomsnitt		85,7 %	85,0 %	0,7 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Arjeplog	68,8 %		
	Arvidsjaur	88,7 %		
	Boden	86,5 %	85,7 %	0,8 %
	Gällivare	62,8 %	79,0 %	-16,2 %
	Haparanda	79,6 %	75,9 %	3,7 %
	Jokkmokk	60,8 %	67,2 %	-6,4 %
	Kalix	92,4 %	70,1 %	22,3 %
	Kiruna	74,7 %	88,2 %	-13,5 %
	Luleå	88,9 %	93,0 %	-4,1 %
	Pajala	78,4 %	63,1 %	15,3 %
	Piteå	96,9 %	100,0 %	-3,1 %
	Älvsbyn	89,0 %		
	Övertkalix	84,5 %	73,7 %	10,8 %
	Övertorneå	84,7 %	34,8 %	49,9 %

Tabell 11. Skåne

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Skåne genomsnitt		85,1 %	72,3 %	12,8 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Bjuv	75,8 %		
	Bromölla	85,1 %		
	Burlöv	79,6 %		
	Båstad	85,8 %	94,9 %	-9,1 %
	Eslöv	85,9 %	90,7 %	-4,8 %
	Helsingborg	82,3 %	69,3 %	13,0 %
	Hässleholm	86,9 %	55,6 %	31,3 %
	Höganäs	90,2 %	60,6 %	29,6 %
	Hörby	78,8 %	86,6 %	-7,8 %
	Höör	77,9 %	52,4 %	25,5 %
	Klippan	82,9 %	90,5 %	-7,6 %
	Kristianstad	90,9 %	76,1 %	14,8 %
	Kävlinge	87,6 %	77,9 %	9,7 %
	Landskrona	81,9 %	65,9 %	16,0 %
	Lomma	91,4 %	80,5 %	10,9 %
	Lund	88,9 %	68,1 %	20,8 %
	Malmö	83,0 %	72,9 %	10,1 %
	Osby	77,3 %		
	Perstorp	77,4 %		
	Simrishamn	88,9 %	72,6 %	16,3 %
	Sjöbo	79,1 %	73,5 %	5,6 %
	Skurup	82,0 %	88,6 %	-6,6 %
	Staffanstorps	87,7 %	97,7 %	-10,0 %
	Svalöv	78,4 %	79,3 %	-0,9 %
	Svedala	89,2 %	95,7 %	-6,5 %
	Tomelilla	87,6 %	100,0 %	-12,4 %
	Trelleborg	82,8 %	60,6 %	22,2 %
	Vellinge	92,9 %	88,8 %	4,1 %

	Ystad	85,0 %	84,4 %	0,6 %
	Åstorp	83,8 %		
	Ängelholm	88,0 %	100,0 %	-12,0 %
	Örkelljunga	78,3 %	74,3 %	4,0 %
	Östra Göinge	82,6 %	45,7 %	36,9 %

Tabell 12. Stockholm

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Stockholm genomsnitt		83,8 %	64,4 %	19,4 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Botkyrka	81,1 %	62,3 %	18,8 %
	Danderyd	88,8 %	80,4 %	8,4 %
	Ekerö	82,7 %	67,3 %	15,4 %
	Haninge	76,8 %	69,6 %	7,2 %
	Huddinge	82,9 %	57,6 %	25,3 %
	Järfälla	82,4 %	50,9 %	31,5 %
	Lidingö	84,8 %	54,2 %	30,6 %
	Nacka	84,5 %	67,0 %	17,5 %
	Norrtälje	78,1 %	72,5 %	5,6 %
	Nykvarn	82,9 %		
	Nynäshamn	69,9 %	60,0 %	9,9 %
	Salem	77,7 %	89,4 %	-11,7 %
	Sigtuna	77,5 %	65,8 %	11,7 %
	Sollentuna	87,6 %	70,6 %	17,0 %
	Solna	81,4 %	76,3 %	5,1 %
	Stockholm	87,0 %	62,9 %	24,1 %
	Sundbyberg	83,4 %	64,2 %	19,2 %
	Södertälje	77,3 %	57,4 %	19,9 %
	Tyresö	83,9 %	36,6 %	47,3 %
	Täby	84,3 %	68,0 %	16,3 %
	Upplands Väsby	83,2 %	68,1 %	15,1 %
	Upplands-Bro	79,7 %	77,7 %	2,0 %

	Vallentuna	81,2 %	65,2 %	16,0 %
	Vaxholm	88,4 %	83,6 %	4,8 %
	Värmdö	84,8 %	81,4 %	3,4 %
	Österåker	81,8 %	68,4 %	13,4 %

Tabell 13. Södermanland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Södermanland genomsnitt		78,6 %	65,4 %	13,2 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Eskilstuna	80,8 %	50,5 %	30,3 %
	Flen	73,5 %	57,8 %	15,7 %
	Gnesta	88,4 %	26,8 %	61,6 %
	Katrineholm	78,2 %	68,5 %	9,7 %
	Nyköping	75,1 %	81,3 %	-6,2 %
	Oxelösund	87,0 %		
	Strängnäs	77,8 %	69,4 %	8,4 %
	Trosa	80,0 %		
	Vingåker	63,3 %	100,0 %	-36,7 %

Tabell 14. Uppsala

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Uppsala genomsnitt		85,6 %	77,3 %	8,3 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Enköping	85,5 %	70,4 %	15,1 %
	Heby	81,8 %	92,9 %	-11,1 %
	Håbo	82,1 %	82,1 %	0,0 %
	Knivsta	85,4 %	89,7 %	-4,3 %
	Tierp	78,6 %		
	Uppsala	87,7 %	77,5 %	10,2 %
	Älvkarleby	84,4 %	75,6 %	8,8 %
	Östhammar	81,0 %		

Tabell 15. Värmland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Värmland genomsnitt		86,8 %	62,2 %	24,6 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Arvika	90,0 %	77,4 %	12,6 %
	Eda	74,8 %		
	Filipstad	69,0 %	96,2 %	-27,2 %
	Forshaga	91,5 %		
	Grums	86,7 %	70,3 %	16,4 %
	Hagfors	84,4 %		
	Hammarö	91,6 %		
	Karlstad	91,4 %	55,2 %	36,2 %
	Kil	91,3 %		
	Kristinehamn	79,1 %		
	Munkfors	83,4 %		
	Storfors	86,5 %	91,7 %	-5,2 %
	Sunne	83,1 %	67,4 %	15,7 %
	Säffle	90,0 %	67,0 %	23,0 %
	Torsby	83,6 %		
	Årjäng	77,6 %	100,0 %	-22,4 %

Tabell 16. Västerbotten

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Västerbotten genomsnitt		91,2 %	77,3 %	13,9 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Bjurholm	95,4 %		
	Dorotea	77,7 %		
	Lycksele	75,8 %		
	Malå	87,0 %		
	Nordmaling	90,0 %		
	Norsjö	75,2 %		
	Robertsfors	92,1 %		
	Skellefteå	93,9 %	63,2 %	30,7 %

	Sorsele	85,2 %		
	Storuman	88,1 %	43,5 %	44,6 %
	Umeå	93,1 %	83,8 %	9,3 %
	Vilhelmina	85,8 %	35,7 %	50,1 %
	Vindeln	79,7 %		
	Vännäs	99,1 %	100,0 %	-0,9 %
	Åsele	88,0 %		

Tabell 17. Västernorrland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Västernorrland genomsnitt		84,3 %	71,8 %	12,5 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Härnösand	87,3 %	77,3 %	10,0 %
	Kramfors	79,8 %	88,6 %	-8,8 %
	Sollefteå	67,8 %	36,7 %	31,1 %
	Sundsvall	85,2 %	68,9 %	16,3 %
	Timrå	87,6 %		
	Ånge	79,8 %	90,6 %	-10,8 %
	Örnsköldsvik	87,9 %	87,9 %	0,0 %

Tabell 18. Västmanland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Västmanland genomsnitt		78,9 %	66,2 %	12,7 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Arboga	79,6 %		
	Fagersta	70,1 %	87,9 %	-17,8 %
	Hallstahammar	85,2 %		
	Kungsör	80,7 %		
	Köping	79,9 %		
	Norberg	75,7 %		
	Sala	76,7 %		

	Skinnskatteberg	80,3 %		
	Surahammar	81,9 %		
	Västerås	79,2 %	64,9 %	14,3 %

Tabell 19. Västra Götaland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Västra Götaland genomsnitt		85,2 %	77,6 %	7,6 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Ale	85,2 %	95,2 %	-10,0 %
	Alingsås	86,6 %	79,2 %	7,4 %
	Bengtsfors	77,8 %		
	Bollebygd	82,0 %	100,0 %	-18,0 %
	Borås	80,2 %	64,6 %	15,6 %
	Dals-Ed	84,0 %		
	Essunga	82,3 %		
	Falköping	81,9 %	65,6 %	16,3 %
	Färgelanda	92,3 %	87,2 %	5,1 %
	Grästorps	93,3 %		
	Gullspång	82,8 %		
	Göteborg	85,9 %	77,4 %	8,5 %
	Götene	90,1 %		
	Herrljunga	87,1 %		
	Hjo	85,5 %		
	Härryda	87,5 %	88,0 %	-0,5 %
	Karlsborg	83,6 %	77,7 %	5,9 %
	Kungälv	85,4 %	66,8 %	18,6 %
	Lerum	85,2 %	86,9 %	-1,7 %
	Lidköping	86,8 %	97,1 %	-10,3 %
	Lilla Edet	78,1 %	48,1 %	30,0 %
	Lysekil	86,5 %		
	Mariestad	85,4 %	83,6 %	1,8 %

	Mark	79,6 %	60,6 %	19,0 %
	Mellerud	75,1 %		
	Munkedal	84,4 %		
	Mölndal	92,6 %	90,5 %	2,1 %
	Orust	93,8 %	58,4 %	35,4 %
	Partille	90,3 %	88,7 %	1,6 %
	Skara	85,7 %	64,8 %	20,9 %
	Skövde	88,3 %	84,6 %	3,7 %
	Sotenäs	84,3 %		
	Stenungsund	90,6 %	99,2 %	-8,6 %
	Strömstad	76,2 %		
	Svenljunga	73,3 %		
	Tanum	88,5 %	100,0 %	-11,5 %
	Tibro	86,2 %		
	Tidaholm	92,2 %		
	Tjörn	91,9 %	83,3 %	8,6 %
	Tranemo	85,4 %		
	Trollhättan	81,5 %	69,6 %	11,9 %
	Töreboda	77,7 %	88,0 %	-10,3 %
	Uddevalla	85,8 %	78,7 %	7,1 %
	Ulricehamn	80,8 %	98,4 %	-17,6 %
	Vara	86,2 %	95,9 %	-9,7 %
	Vårgårda	75,5 %		
	Vänersborg	83,9 %	88,9 %	-5,0 %
	Åmål	83,0 %	82,6 %	0,4 %
	Öckerö	88,4 %	65,3 %	23,1 %

Tabell 20. Örebro

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Örebro genomsnitt		84,4 %	71,8 %	12,6 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %

	Askersund	79,9 %		
	Degerfors	86,2 %		
	Hallsberg	77,2 %		
	Hällefors	72,9 %		
	Karlskoga	84,3 %	100,0 %	-15,7 %
	Kumla	85,5 %		
	Laxå	90,1 %		
	Lekeberg	79,3 %		
	Lindesberg	80,7 %	71,4 %	9,3 %
	Ljusnarsberg	75,2 %		
	Nora	85,5 %	100,0 %	-14,5 %
	Örebro	87,2 %	70,5 %	16,7 %

Tabell 21. Östergötland

Region	Kommun	Kommunal huvudman	Enskild huvudman	Skillnad i procentenheter
Östergötland genomsnitt		84,5 %	68,4 %	16,1 %
Riket genomsnitt		84,5 %	69,7 %	14,8 %
	Boxholm	87,7 %		
	Finspång	78,7 %	86,4 %	-7,7 %
	Kinda	88,9 %		
	Linköping	86,5 %	70,3 %	16,2 %
	Mjölby	89,6 %		
	Motala	85,4 %	72,0 %	13,4 %
	Norrköping	79,7 %	67,7 %	12,0 %
	Söderköping	89,5 %	38,5 %	51,0 %
	Vadstena	96,1 %		
	Valdemarsvik	86,3 %	80,5 %	5,8 %
	Ydre	87,4 %		
	Åtvidaberg	90,0 %		
	Ödeshög	88,7 %		

REFERENSLISTA

Academediamedia (2020). *Bokslutskommuniké juli 2019 – juni 2020*. Stockholm:

Academediamedia. <https://corporate.academediamedia.se/wp-content/uploads/2020/08/AcadeMediabokslutskommunik1920.pdf>

Adermon, A., & Laun, L. (2018). *Bristyrken i offentlig verksamhet. Var arbetar de utbildade?* (Rapport 2018:19). Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

<https://www.ifau.se/sv/Forskning/Publikationer/Rapporter/2018/bristyrken-i-offentlig-verksamhet/>

Alex, O. (2020). Var femte lärare saknar lärarexamen. *Forskning & Framsteg*, 1 september. <https://fof.se/tidning/2020/9/artikel/var-femte-larare-saknar-lararexamen>

Bergling, M. (2020). Skolor söker inte aktivt legitimerade lärare: ”Obehöriga är billigare”. *Skolvärlden*, 23 september. <https://skolvarlden.se/artiklar/obehoriga-larare-ar-billigare-att-anstalla>

Bergling, M. (2020b). Kraftig ökning av engelskspråkiga skolor i Sverige. *Skolvärlden*, 27 oktober. <https://skolvarlden.se/artiklar/kraftig-okning-av-engelsksprakiga-skolor-i-sverige>

Cardelús, E. (2021). Skrämmande kunskapsförakt när billig lärare går före behörig. *Göteborgs-Posten*, 17 februari. <https://www.gp.se/debatt/skr%C3%A4mmande-kunskapsf%C3%B6rakt-n%C3%A4r-billig-l%C3%A4rare-g%C3%A5r-f%C3%B6re-beh%C3%B6rig-1.41590947>

Dahlgren, M. (2019a). Kommunal och Vision kan bli nya fack för obehöriga lärare. *Arbetet*, 21 februari. <https://arbetet.se/2019/02/21/kommunal-och-vision-kan-bli-nya-fack-for-obehoriga-larare/>

Dahlgren, M. (2019b). Fler förbund i kampen om obehöriga lärare. *Arbetet*, 5 juni. <https://arbetet.se/2019/06/05/fler-forbund-i-kampen-om-obehoriga-larare/>

Ekström, A. (2021-03-05). *Nya fortbildningsinsatser för lärare*. [Facebook].
<https://www.facebook.com/annaekstropolitiker/posts/4260032860696709>
[2021-03-08].

Enfeldt, J. (2021). Risk att skärmskolan blir mest lönsam. *Dagens Arena*, 19 januari.
<https://www.dagensarena.se/opinion/risk-att-skarmskolan-blir-mest-lonsam/>

Fahlén, Å., & Jaara Åstrand, J. (2019). Skenutbildningen riskerar att devalvera synen på läraryrket. *Dagens Nyheter*, 5 juni.
<https://www.dn.se/debatt/repliker/skenutbildningen-riskerar-att-devalvera-synen-pa-lararyrket/>

Fredriksson, P. (2019). Nytt stöd ska ge obehöriga lärare bättre förutsättningar. *Dagens Nyheter*, 3 juni. <https://www.dn.se/debatt/nytt-stod-ska-ge-obeoriga-larare-bättre-förutsättningar/>

Friskolornas riksförbund (2020). Remissvar till En mer likvärdig skola - Minskad skolsegregation och förbättrad resursfördelning.
<https://www.friskola.se/2020/10/14/friskolornas-riksforbunds-yttrande-over-betankandet-en-mer-likvardig-skola-minskad-skolsegregation-och-forbattrad-resurstilldelning/> [2021-11-10]

Göteborgs universitet (2016). *Pedagogisk segregation ökar i skolorna*.
https://medarbetarportalen.gu.se/internt-uf/aktuellt_personal/Nyheter/Nyheter_Detalj//pedagogisk-segregation-okar-i-skolorna.cid1376712?skipSSOCheck=true&referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [2021-03-10].

Internationella Engelska Skolan AB (u.å). *Vanliga Frågor*.
<https://engelska.se/sv/about-ies/faq> [2021-03-05].

Internationella Engelska Skolan AB (2020). *Internationella Engelska Skolan Årsredovisning 2019/2020*. Stockholm: Internationella Engelska Skolan AB.
<https://engelska.se/sites/default/files/IES%20Annual%20Report%202019-20.pdf>

Jovic, V., & Hamilton, U. (2017). Det behövs mer undervisning på distans. *Svenska Dagbladet*, 25 maj. <https://www.svd.se/det-behovs-mer-undervisning-pa-distans/om/debatt>

Kjellberg, A. (2020). *Den svenska modellen i en oviss tid*. Stockholm: Arena Idé.
<https://arenaide.se/rapporter/den-svenska-modellen-en-oviss-tid/>

Leijonborg, L. (2018). Friskolor är en nyckel till minskad lärarbrist. *Dagens Samhälle*, 31 augusti. <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/friskolor-ar-en-nyckel-till-minskad-lararbrist-23607>

Letmark, P. (2021). Utbildade lärare har allt svårare att få jobb. *Dagens Nyheter*, 9 februari. <https://www.dn.se/sverige/utbildade-larare-har-allt-svarare-att-fa-jobb/>

Lindstrand, U. (2021) Bättre matte inte platser löser ingenjörsbristen. *Dagens Industri*, 27 februari. <https://www.di.se/debatt/battre-matte-inte-platser-loser-ingenjorsbristen/>

Lärarnas Riksförbund (2021). *En alltmer uppdelad skola*. Stockholm: Lärarnas Riksförbund. <https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2021/2021-07-02-en-alltmer-uppdelad-skola>

Lärarnas Riksförbund (2021b). *Vem vill anställa en behörig lärare?* Stockholm: Lärarnas Riksförbund. <https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2021/2021-05-30-vem-vill-anstalla-en-behorig-larare>

Långtidsutredningen (2019). *Jämlighet i möjligheter och utfall i den svenska skolan* (SOU 2019:40). Stockholm: Finansdepartementet.

Lärarytredningen (2008). Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Löfgren, E. (2021). Rapport från ett bristyrke. *Dagens Arena*, 27 februari. <https://www.dagensarena.se/essa/rapport-fran-ett-bristyrke/>

Persson, E. (2019). Lärarförbundet upprörs av Skolverkets stöd till obehöriga. *Arbetsvärlden*, 3 juni. <https://www.arbetsvarlden.se/lararforbundet-upprors-av-skolverkets-stod-till-obeoriga/>

Regeringen (2020). *Så arbetar regeringen för att lösa lärarbristen*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-atgarder-for-fler-larare/sa-arbetar-regeringen-for-att-losa-lararbristen/> [2021-02-18]

Regeringen (2021a). *Nationellt professionsprogram ska ge rektorer, lärare och förskollärare bättre kompetensutveckling under hela yrkeslivet*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/07/nationellt->

[professionsprogram-ska-ge-rektorer-larare-och-forskollarare-battre-kompetensutveckling-under-hela-yrkeslivet/](#) [2021-11-02]

Regeringen (2021b). *Regeringen satsar på högre kunskapsresultat, fler utbildade lärare och ökad jämlikhet i skolan - 1,3 miljarder tillförs 2022.*

[https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/regeringen-satsar-pa-hogre-kunskapsresultat-fler-utbildade-larare-och-okad-jamlikhet-i-skolan--13-miljarder-tillfors-2022/](#) [2021-11-02]

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolinspektionen (2018). *Regelbunden tillsyn – statistik 2018*. Stockholm:

Skolinspektionen. [https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/statistik/statistik-om-regelbunden-tillsyn/regelbunden-tillsyn-2018/](#)

Skolinspektionen (2020). *Undervisning på engelska*.

[https://www.skolinspektionen.se/tillstand/ovriga-ansokningar-och-anmalningar/undervisning-pa-engelska/](#) [2021-11-10]

Skolverket (2015). *Skolreformerna i praktiken. Hur reformerna landade i grundskolans vardag 2011–2014* (Rapport: 2015:418). Stockholm: Skolverket.

[https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65bbce/1553966405120/pdf3553.pdf](#)

Skolverket (2019). PISA 2018. *15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. Stockholm: Skolverket.

[https://www.skolverket.se/publikationer?id=5347](#)

Skolverket (2020a). *SALSA - Urval, välj skolenheter*.

[https://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:164:0::NO:::](#) [2021-09-21]

Skolverket (2020b). *Stödmaterial för introduktion av behöriga lärare och*

förskollärare. [https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/leda-personal/stodmaterial-for-introduktion-av-obehoriga-larare-och-forskollarare](#) [2021-02-18]

Skolverket (2021a). *Grundskolan personalstatistik*.

[https://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_personal&p_sub=1&p_flik=G&p_ar=2020&p_lankod=&p_kommunkod=](#) [2021-09-16]

Skolverket (2021b). *Krav att få undervisa*. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollararlegitimation/regler-och-krav-for-lararlegitimation/larar--och-forskollararlegitimation-och-krav-for-att-fa-undervisa> [2021-09-21]

Skolverket (2021c). *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning läsåret 2020/21*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationsserier/beskrivande-statistik/2021/pedagogisk-personal-i-skola-och-vuxenutbildning-lasaret-2020-21>

Skolverket (2021d). *Pedagogisk högskoleexamen i grundskolan: Heltidstjänster och lärartätthet, läsåren 2011/12-2020/21 (XLS)*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&omrade=Personal&lasar=2020/21&verkform=Grun-dskolan&run=1> [2021-10-19]

Skolverket (2021e). *Pedagogisk högskoleexamen i gymnasieskolan: Heltidstjänster och lärartätthet, läsåren 2012/13-2020/21 (XLS)*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&omrade=Personal&lasar=2020/21&verkform=Gymn-asieskolan&run=1> [2021-10-26]

Skolverket (2021f). *Analysstöd*. https://sirir.skolverket.se/siris/ris.visa_analysstod?psRapport=gr_elever&psAr=2020&psVerkformkod= [2021-09-21]

Statistiska centralbyrån (2017). *Lärare utanför yrket* (Rapport 2017:02). Stockholm: Statistiska centralbyrån. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/analyser-och-statistik-om-befolkningens-utbildning/pong/publikationer/larare-utanfor-yrket/>

Svenskt Näringsliv (2016). ”Reepalu-utredningen har redan kollapsat”. https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/stockholm/reepalu-utredningen-har-redan-kollapsat_1007296.html [2021-02-22]

Sveriges Kommuner och Regioner (2014). *Socioekonomisk resursfördelning till skolor. Så kan kommunen göra*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.

<https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/socioekonomisk-resursfordelning-till-skolor.html>

Sveriges Kommuner och Regioner (2021). *Lärarstatistik*.

<https://skr.se/arbetsgivarekollektivavtal/personalochkompetensforsorjning/forskola-ochskola/lararstatistik.28986.html> [2021-02-18]

Thurfjell, K. (2018). "Som utlänning får du en annan ingångslön". *Svenska*

Dagbladet, 2 oktober. <https://www.svd.se/fick-lagre-lon-an-svenska-kollegor-satt-i-system>

Universitetskanslersämbetet (2021). *Universitetskanslersämbetets årsrapport 2021*.

<https://www.uka.se/statistik--analys/arsrapport-om-universitet-och-hogskolor/arsrapport-2021.html> [2021-09-22]

Utbildningsdepartementet (2009). *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning*

(Regeringens proposition 2009/10:89). Stockholm: Regeringskansliet.

Utbildningsdepartementet (2010). *Legitimation för lärare och förskollärare*

(Regeringens proposition 2010/11:20). Stockholm: Regeringskansliet.

Utbildningsdepartementet (2021). *Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare* (Promemoria). Stockholm: Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/4a4e8b/contentassets/0fa86a6901154149ae0fe0dd05778849/professionsprogram-for-rektorer-larare-och-forskollarare>

Utredningen om en mer likvärdig skola (2020). *En mer likvärdig skola – minskad*

skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28). Stockholm:

Utbildningsdepartementet.

Wallin, F. (2019). Skolverkets nya satsning sågas: "Sanktionerar obehöriga i skolan".

Skolvärlden, 3 juni. <https://skolvärlden.se/artiklar/skolverkets-nya-satsning-sagas-sanktionerar-obeoriga-i-skolan>

Åkerman, H. (2008). Legitimation ska höja lärares status. *Sveriges Radio*, 27 maj.

<https://sverigesradio.se/artikel/2097250>

arenaidé